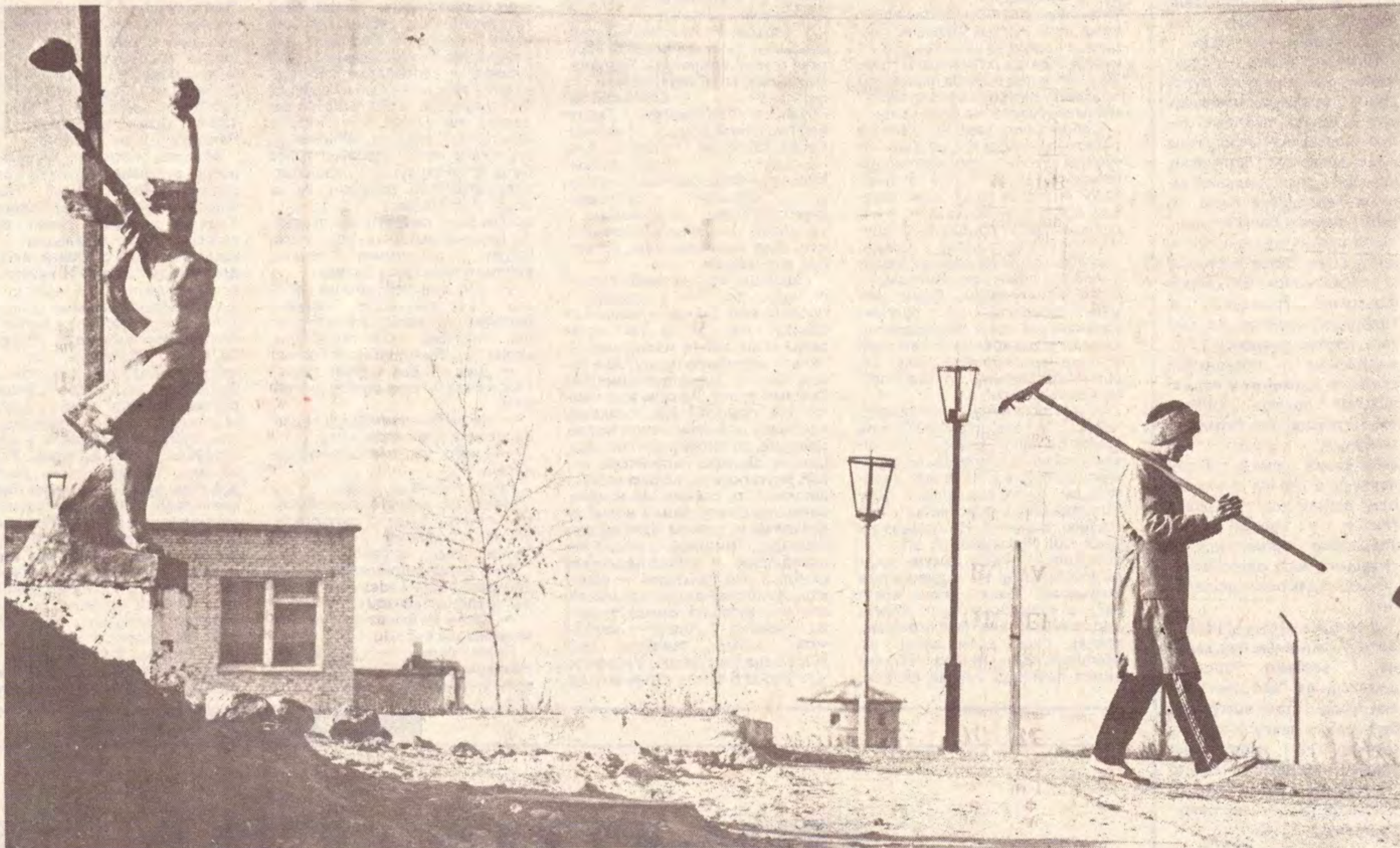
24 лістапада 1994 г.
Чацвер
№ 126 (13843)
Кошт у розніцу 40 рублёў
Выдаецца з 1921 года

БЕЛАРУСКАЯ МАЛАДЗЕЖНАЯ ГАЗЕТА

ЧЫРВОНАЯ ЧЗ ЗМЕНА

Малюнак Віктара ДУБОВІКА.

Фота С. МІКАЛАЕВА.

Кур'ер "ЧЗ"

Пабудуем помнік Скарыне

У мэтах ушанавання памяці Францыска Скарыны — беларускага першадрукара, вучонага, асветніка–гуманіста і пісьменніка эпохі Адраджэння — Кабінет Міністраў прыняў пастанову аб узвядзенні ў Мінску ў 1994—1996 гадах яму помніка па праекту, зацверджанаму журы рэспубліканскага конкурсу.

Функцыі заказчыка па будаўніцтву помніка ўскладзены на Мінскі гарвыканкам.

Работы, звязаныя з будаўніцтвам помніка, будуць фінансавацца за кошт сродкаў рэспубліканскага бюджэту, Мінскага гарвыканкама і Беларускага фонду культуры.

Беларускі фонд культуры адкрые спецыяльны рахунак па збору сродкаў на будаўніцтва помніка Францыску Скарыне.

Прэс-служба Кабінета Міністраў Рэспублікі Беларусь

З нагоды гадавіны Слуцкага паўстання

26 лістапада з нагоды чарговай гадавіны Слуцкага паўстання за незалежнасць Беларусі, у вёсцы Грозава Слуцкага раёна па ініцыятыве БНФ будзе ўстаноўлены памятны крыж.

Гэта месца знакамітае тым, што тут створаны першы полк стральцоў Беларускай народнай рэспублікі. Як паведамілі ва ўправе БНФ, для ўдзелу ў культурнай праграме з Мінска прыедуць дзеячы культуры, гісторыкі.

Фонд вязняў

Напярэдадні святкавання 50–годдзя Вялікай Перамогі ў музеі мемарыяльнага комплексу "Брэсцкая крэпасць–герой" ствараецца дакументальны фонд "Вязні 1941—45 гадоў".

Супрацоўнікі мемарыяла звярнуліся да ўсіх былых вязняў з просьбай прысылаць свае ўспаміны, дакументы, фатаграфіі для ўвекавечання памяці ахвяр фашызму.

Цэны будуць павышацца, але плаўна

"Цэны на энерганосьбіты будуць плаўна павышацца",— лічыць віцэ–прэм'ер Рэспублікі Беларусь Валерый Кокараў, які праінфармаваў журналістаў аб становішчы спраў у галіне энергазберажэння.

Паводле прызнання Валерыя Кокарава, агульны доўг Расійскай Федэрацыі вырас да 460 мільёнаў даляраў. Ён уключае запазычанасць у 420 мільёнаў па газу і 40 — па нафце. Нягледзячы на тое, што ў апошнія месяцы рэспубліка выйшла на ўзровень адносна нармальнага забеспячэння значнай часткі бягучых плацяжоў, умовы Расіі сталі больш жорсткія, і яна патрабуе перадачы часткі акцый беларускіх прадпрыемстваў. У першую чаргу гэта датычыць "Белтрансгазу", прадпрыемстваў нафтахімічнага комплексу, аўтамабілебудавання, электроннай прамысловасці і іншых галін народнай гаспадаркі. Віцэ-прэм'ер адзначыў, што гэта пытанне плануецца разгледзець праз 12 дзён. Калі будуць знойдзены сумесныя падыходы да інтэграцыі прамысловасці, то пытанне з даўгамі за газ будзе адрэгулявана. Доўг па нафце плануецца кампенсаваць за кошт бартэрных паставак.

Удзельнікі сустрэчы закранулі і выкарыстанне альтэрнатыўных крыніц энергіі. Тут пытанне заключаецца ў тым, наколькі гэта выгадна рэспубліцы. Цяпер вядзецца прапрацоўка выкарыстання энергіі сонца, біягазу. Дарэчы, біягаз як паліва праходзіць апрабацыю ў шэрагу гаспадарак Мінскай вобласці, а для Гомельскай вобласці распрацоўваецца спецыяльная праграма па яго выкарыстанню. Аднак, каб развіваць альтэрнатыўную энергетыку, неабходны немалыя сродкі, лічаць спецыялісты, а вось да пытання эксплуатацыі малых гідраэлектрастанцый не пашкодзіла б вярнуцца.

БЕЛІНФАРМ.

Сялянская партыя раіцца

Палітычныя партыі пачынаюць падрыхтоўчую работу да выбараў у новы парламент. Уключылася ў гэтую кампанію і Беларуская сялянская партыя. Днямі з гэтай нагоды адбылося чарговае пасяджэнне яе Цэнтральнай рады.

У ходзе працяглай дыскусіі выявіліся дзве асноўныя пазіцыі. Адны выказаліся за тое, каб БСП уступіла ў перадвыбарны блок з усімі дэмакратычнымі партыямі і рухамі. Другія, наадварот, палічылі, што БСП павінна выступаць на выбарах самастойна і незалежна. Рада пастанавіла канчаткова вырашыць спрэчнае пытанне пасля таго, як Вярхоўны Савет прыме новы Закон аб выбарах.

Яфім ІВАНОВІЧ.

Студэнты шукаюць сваё месца

Учора ў будынку філалагічнага факультэта Белдзяржуніверсітэта пачалася Усебеларуская навукова–практычная студэнцкая канферэнцыя "Роля і месца студэнтаў у нацыянальна–культурным будаўніцтве на Беларусі". На канферэнцыю прыбылі прадстаўнікі практычна ўсіх ВНУ рэспублікі.

Зараз студэнты працуюць па секцыях, а ўчора разам з прадстаўнікамі Міністэрства адукацыі, вядомымі вучонымі ўдзельнічалі ў дыскусіі.

Вера ШЧЭЦІНА.

Міліцыянер знішчыў сям'ю

Нядаўна на адной з вуліц Маладзечна здарылася страшная трагедыя: вадзіцель легкавога аўтамабіля на скрыжаванні наехаў на вялікай хуткасці на маладую сям'ю: бацьку, маці і іх маленькую дачку, якія загінулі на месцы. Вадзіцель уцёк з месца здарэння.

Міліцыяй быў аб'яўлены вышук злачынцы, яго прыкметы перадаваліся па Беларускім радыё і тэлебачанні. І вось зусім нядаўна злачынца быў арыштаваны. Ім аказаўся...міліцыянер ДАІ Маладзечанскага ГРАУС.

Мікола КАПЫЛОВІЧ.

У пошуках "мужчыны года"

Віцебшчына славіцца прыгожымі дзяўчатамі, што пацвярджалі і іх перамогі на розных конкурсах прыгажосці. Але настаў час прадэманстраваць свае адметныя якасці і моцнаму полу.

Рэкламнае агенцтва Аляксандра Варламава мае намер правесці на прыдзвінскай зямлі конкурс "Мужчына года". Прэтэндэнты на гэта прэстыжнае званне павінны быць ростам не менш за 182 сантыметры, разбірацца ў эканоміцы і ведаць замежныя мовы.

Кіяскёры–махляры

Кіраўніцтва гарадской аўтагаспадаркі ў Брэсце занепакоена ўсё больш частымі выпадкамі продажу фальшывых праязных дакументаў.

Спрытныя "ўмельцы" на старым білеце акуратна зводзяць штамп і на яго месцы ставяць новы. Такія афёры пачалі рабіць нават некаторыя кіяскёры. Таму прыйшлося ў іх забраць пячаці і выдаваць для рэалізацыі ўжо праштампаваныя праязныя.

БЕЛІНФАРМ.

Курсы валют на 23 лістапада:

	Даляр ЗША		Ням. марка	
	Скупка	Продаж	Скупка	Продаж
"Комплекс"	7640	7870	4908	5092
"Алімп"	7660	7850	5073	5304
"Дукат"	7750	8000	5000	5200

"ПАС"—палітыка-аналітычная служба

Раннія прыцемкі

☐ Якаў Ясэпкін,"ЧЗ"

Завяршаецца апошні месяц восені. Першай восені прэзідэнцтва на Беларусі. Мінулі сто дзён пасля інаўгурацыі, прайшоў яшчэ месяц, распачаўся новы. Сёння можна сказаць, бадай, адно: лёгкага жыцця ў агляднай будучыні ні ў прэзідэнта, ні ў народа, які падтрымаў Аляксандра Рыгоравіча на выбарах, не прадбачыцца. Пра гэта сведчыць шэраг аб'ектыўных і суб'ектыўных фактараў.

Дзеянні новай улады, накіраваныя на стабілізацыю эканомікі, пакуль нельга лічыць надта паспяховымі. Па сутнасці, калі не браць у разлік дастаткова касметычную карэкціроўку агульнага курсу і слоўную абляроўку з кшталту заяў аб намерах, працягваецца практыка, знаёмая па часу нядаўняга мінулага. Увогуле, тут няма нічога нечаканага. Экспрэсія перадвыбарчай барацьбы не давала падстаў для спадзяванняў на перамогу без эфектыўнага прымянення ў ходзе парламенцкіх дэбатаў стандартнага набору абяцанняў. У такім майстэрстве будучы прэзідэнт яўна пераўзышоў сваіх апанентаў. Да таго ж чалавек з народа быў у адзіноце між іншымі прэтэндэнтамі на ролю нацыянальнага ратавальніка. Ніводзін з іх не мог так шчыра гаварыць і абяцаць тое, што гаварыў і абяцаў дэпутат, сімвалічна ўвасабляўшы ў сваім вобразе народнага абаронцу-змагара з карупцыяй вышэйшага і сярэдняга чыноўніцтва. Людзі паверылі "свайму", таму што больш не было каму верыць. Сённяшнія сцвярджэнні апазіцыі аб памылковым выбары, думаецца, амаль цалкам належаць ангажыраваным мэтавым прыярытэтам. Працэс змаганняў за ўладу працягваецца разам з працэсам стварэння і фіксацыі ў грамадскай свядомасці палітычных іміджаў. Таму было б дзіўным менавіта маўчанне палітыкаўантаганістаў. Уласна кажучы, разлічваць на нейкае іншае развіццё падзей у рэспубліцы пасля падзення кебічаўскага ўрада і не прыходзілася. Мабыць, галоўны здабытак народа пры новай уладзе заключаецца ва ўхіленні старой.Прыход у ліпені любога з прапаноўваўшых сябе на прэзідэнцкі трон ніякім кардынальным чынам не змяніў бы ў першую чаргу эканамічную сітуацыю. Верагодна, толькі адзін Вячаслаў Францавіч, калі б атрымаў піраву перамогу, пацярпеў бы ў большай ступені, чым астатнія. Людзі ўручылі "плацінавую картку" Лукашэнку. Пытанне ў яе каштоўнасці і сапраўднай вартасці. Эканоміка па-ранейшаму застаецца "рэччу ў сабе", ніхто дакладна не ведае, якія магічныя сродкі патрабуюцца для яе рэанімацыі. Хутчэй за ўсё, народныя мроі аб заможным жыцці, абяцаннямі якога вабна ўпрыгожвала перадвыбарчыя праграмы ўся прэтэндэнцкая раць, не грунтаваліся на рэальнай глебе. Паўторым, дзейнічала матывацыя з адмоўным знакам. Фігура Лукашэнкі падавалася адзінай альтэрнатывай. Выбару не было. Панаванне наменклатурнаэлітарнай групоўкі (у розных варыянтах) ніяк не адпавядала настроям людзей, аднолькава пацярпеўшых, адчуўшых на сабе ўзрушэнні постсавецкага перыяду пры Кебічу, Шушкевічу і К°. Папросту абралі не іх. Драма новай улады, якая можа ператварыцца ў трагедыю, у немагчымасці блізкага адчувальнага паляпшэння стану грамадства, падняцця планкі ўзроўню жыцця. Аб выкананні перадвыбарчых абяцанняў размова не ідзе. Здаецца, не выклікала і не выклікае вялікага раздражнення і прызначэнне на пасады ў кабінеце М.Чыгіра старых чыноўнікаў. Яны займаюць высокія крэслы таму, што няма іншых кандыдатур. Іх маглі прывесці з сабой, напрыклад, Шушкевіч і Пазьняк. Але з тым жа вынікам.

Сёння палітыка, як мастацтва магчымага, становіцца сродкам уздзеяння на рэаліі, інструментам рэгулявання сумбурнай явы, прынамсі, пры яе адэкватнасці абставінам. Апошнія падзеі прыносяць сведчанні калі не адваротнага, дык не зусім адпаведнага стандартным канонам развіцця калізій наверсе. Вядома, што уладныя піраміды бываюць больш трывалымі і даўгавечнымі за егіпецкія. Вырашыўшы пакінуць беларускую пірамідальную савецкую структуру без падмурка, прэзідэнт закрануў інтарэсы многіх і многіх. Пралог супрацьстаяння галін улады быў прызначаны парламенцкай ухвалай прапаноў Лукашэнкі. Потым адбыўся працяг. Сёння прэзідэнцкая вертыкаль ахутана раннімі прыцемкамі. Далейшы лёс яе пакуль уяўнай восі, хутчэй за ўсё, вырашыцца ў снежні. І ў яго чорным мармуры прыцемкі раннія. Фразема "цемра егіпецкая" гучыць сёння таксама сімвалічна. Хаця пра яе гаварыць зноў жа рана. Між тым, засланіўшы праграмную праблематыку антыкрызіснага фаліянта і заканатворчыя навацыі, неабходныя для яе паэтапнай рэалізацыі, на першыя старонкі газет (аб павышанай увазе да пытання ўладнай трыяды казаць не прыходзіцца), выйшла "вертыкальна-савецкая" тэма. Невялікі аповед, маючы трохбаковае аўтарства і абвешчаны ў Канстытуцыйным судзе, фактычна стаў тыднёвым бестселерам. Храналогія і фактычная канва пункцірам.

Разгляд "справы Піскарова" распачаўся 18 лістапада, у пятніцу. Дакладвала В.Падгруша. Даклад яе быў прафесійным і матываваў дзеянні КС (у прыватнасці, прыпыненне ім асобных норм вядомага закона з ледзь высахлай парламенцкай тушшу). Тлумачэнні В.Піскарова і В.Голубева можна лічыць даволі ўдалай "абаронай" пазіцыі 82-х. Даследаванне пісьмовых доказаў і заключэнні экспертаў аб неадпаведнасці Закона ад 6 кастрычніка заканадаўству і міжнародна-прававым актам не паставілі кропку на разглядзе. Быць або не быць Саветам? Стаўшае сакраментальным пытанне заставалася нявырашаным нядоўга. Дастаткова ўмоўная дылема — народнае самакіраванне ці дыктат чыноўніка — мела форму пытальніка яшчэ адны выхадныя. Аднак, безумоўна, у "падмурку" ўладнай піраміды страсці кіпелі долей. 21 лістапада — дзень адметны. Першае "не" прэзідэнту прагучала, так бы мовіць, з дзяржаўных вуснаў. Хаця ў ходзе пасяджэння міністр юстыцыі В.Сукала, віцэ-прэм'ер В.Ганчар, старшыня Гаспадарчага суда У.Бойка прыводзілі аргументацыю супраць экспертных ацэнак, літара закона, яго "чорная фарба" была, што называецца, непахіснай. Слабае ўздзеянне на высокі суд, па ўсёй верагоднасці, мелі і доказы правамернасці прэзідэнцкіх прапаноў, якія прыводзіў Л.Сініцын. А 16-й гадзіне ў панядзелак В.Ціхіня аб'явіў заключэнне. Канстытуцыйны суд прызнаў: нормы Закона ад 6 кастрычніка, якія прадугледжваюць скасаванне Саветаў пярвічнага ўзроўню, не адпавядаюць Канстытуцыі. Яны страчваюць сілу. У той жа час парадак фарміравання выканаўчых камітэтаў абласнога і базавага ўзроўняў захоўваецца. Такі вердыкт пакідае неадназначнае ўражанне, як пакідае і магчымасць падваення ўлады. Саветы на месцах аднаўляюцца, прэзідэнцкая вертыкаль трансфармуецца...

(Працяг будзе).

ДЗЕВЯТАЕ НЕБА

"Еўраньюс" — "Суперчэннэл" — "Уорлднэт" — "TV-5"

Дзяжурныя па выпуску перакладчык Ларыса ДУДАРУК, Людміла КАХАВЕЦ, рэдактар Наталля ВАЛАКІДА.

АМНІСТЫЯ ПАЛІТЗНЯВОЛЕНЫМ

Куба вырашыла вызваліць палітычных зняволеных.

У выніку трохдзённых перагавораў з прадстаўнікамі камісіі ААН па правах чалавека Кастра падпісаў спіс палітзняволеных, якія будуць вызвалены.

ПРЭМ'ЕРУ ПАГРАЖАЕ АДСТАЎКА

Прэм'ер–міністр Італіі адмовіўся падаць у адстаўку.

Як вядома, Сільвіо Берлусконі абвінавачаны ў карупцыі. Паводле слоў самога прэм'ера, пра ўсе абвінавачванні ў свой адрас ён упершыню даведаўся з прэсы. Берлусконі заявіў, што пойдзе ў адстаўку толькі ў тым выпадку, калі так вырашыць парламент.

ПЕРАМАГЛІ КАМУНІСТЫ

У Непале прайшлі выбары ў парламент краіны.

Як і чакалася, перамогу на іх атрымала камуністычная партыя.

"НАСЛЕДНІК" МІТЭРАНА

Партыя сацыялістаў Францыі вылучыла кандыдатам на пост прэзідэнта Францыі Жака Дэлора.

Гэта рашэнне было прынята на пасяджэнні партыі. Лідэр сацыялістаў заявіў, што Дэлор — адзіны кандыдат, які можа быць пераемнікам Мітэрана.

УРАДАВЫЯ АЎТО – НА АЎКЦЫЁН

У кітайскай правінцыі Хайнань на аўкцыён былі выстаўлены каля 20 іншамарак, якія да нядаўняга часу знаходзіліся ў персанальным распараджэнні мясцовых кіраўнікоў.

Гэта акцыя праведзена дзеля выканання новага загаду ўрада, у якім народным выбраннікам раяць весці сціплы спосаб жыцця.

ПАВЕДАМЛЕННІ, АТРЫМАНЫЯ ПА КАНАЛАХ СПАДАРОЖНІКАВАЙ СУВЯЗІ "ЧЫРВОНАЙ ЗМЕНЫ"

БІЗНЕС-КЛАС

СТРАСЦІ ВАКОЛ ЛІТА

Ажыятажныя тэндэнцыі, звязаныя з недавер'ем літоўцаў да нацыянальнай валюты, узніклі на фінансавым рынку Літвы.

Прычына гэтага — прагназіруемае зніжэнне курсу літа і павышаная цікавасць грамадзян да "цвёрдых" валют. Калі яшчэ ў пачатку года сумы дэпазітаў і колькасць укладаў у нацыянальнай валюце паслядоўна раслі, то ўжо ў верасні банкі прынялі на 14 працэнтаў менш укладаў у літах. Затое настолькі ж павялічыліся банкаўскія ўкладанні грамадзян у "цвёрдых" валютах. Акрамя таго, істотна змяніліся ў бок змяншэння і працэнтныя стаўкі па дэпазітах у нацыянальнай валюце. Спецыялісты лічаць, што гэтыя негатыўныя з'явы на фінансавым рынку Літвы звязаны з рэзкім змяншэннем патрэбнасці ў крэдытах — у верасні банкі ўпершыню сутыкнуліся з сітуацыяй, калі прапанаванне па ўкладах перавысіла попыт.

З-за нізкага попыту на крэдыты ў нацыянальнай валюце і асабліва ўзрослай цікавасці да "цвёрдых" валют урад Літвы вымушаны быў зрабіць заяву. У пачатку лістапада дзяржаўныя ўлады Літвы паведамілі, што негатыўныя з'явы ў банках і неспакой укладчыкаў неабгрунтаваныя.

БЕЛІНФАРМ.

АД ЗАХАДУ ДА УСХОДУ

У Рэспубліканскім выставачным цэнтры адкрыўся VIII Міжнародны ўніверсальны кірмаш "Усход—Захад—Поўнач—Поўдзень".

На ім дэманструюць прадукцыю больш за 20 сумесных і замежных фірм з Германіі, Польшчы, Чэхіі, краін Балты, а таксама каля 170 прадпрыемстваў краін СНД. Трэба адзначыць, што больш, чым палова прадпрыемстваў бяруць удзел у кірмашы ўпершыню. Важным з'яўляецца і тое, што большасць яго ўдзельнікаў — таваравытворцы. У экспазіцыях прадстаўлены аўтамабілі і керамічныя вырабы, замкі з павышанай сакрэтнасцю і будаўнічыя матэрыялы, спартыўнае абсталяванне, і электратэхніка, адзенне, абутак, парфума. У рамках выставы пройдзе таксама семінар, на якім прадпрымальнікі абмяркуюць праблемы мытнага рэгулявання ў рэспубліцы.

Наталля ВАЛАКІДА.

ПРАЦЯГ ТЭМЫ

АД СЕСІІ ДА СЕСІІ...

Сустрэча чацвёртая. (Глядзіце тры мінулыя сустрэчы: "ЧЗ" за 12 мая г.г. — "Далей — цішыня?; за 30 жніўня — "Абабідзе"; за 1 кастрычніка — "Шурка"). Позняя, але надзіва сухая восень. Лісце з дрэў, нібы па камандзе, паваліла валам, адчуўшы, відаць, дыханне блізкае зімы. А суха, бо мацнее з кожным днём мароз. Няўжо, як і летась, зноўку вымерзнуць азімыя?

Сябрам маім цяпер, прызнацца, не да тэлевізара, выспацца б. Кожнае раніцы, перапыніўшы салодкі сон на самай цікавай серыі, сустракаюць паўнюткага, як зачыніць дзверы, аўтобуса, едуць у Лепель — вучыцца...

— Журнал, ты сёння з намі едзеш у цехнар?

— Як і абяцаў...

— Ну, барані божа, з-за цябе "двоек" нахапаем, мы тады цябе...

— А і нахапаеце, калі як след не падрыхтаваліся. Казаў жа вам заўсёды, дзеці, вучыцца трэба...

Не, Журнал не паедзе разам з імі на аўтобусе, ён вельмі тоўсты і проста не ўціснецца ў тую "бочку з селядцамі". А калі і ўціснецца, дык пашкуматае на кавалкі свой адзіны выхадны касцюм, а новага на свае заробкі не купіць і да двухтысячнага года. Журнал лепей выйдзе пазней ды прагаласуе якой спадарожнай машыне, балазе, не прывыкаць.

Сябры мае і самі не кожнага разу трапляюць у той, на жаль, не гумавы аўтобус, тады вяртаюцца назад, ідуць да мяне званіць сваім класным кіраўнікам, чакаюць другога аўтобуса, што а палове на дзесятую, едуць на другую пару. Учора чытаў у газеце, што збіраюцца па нашаму маршруту яшчэ адзін рэйс адкрываць, але... камерцыйны. Самы раз маім студэнтам з пустымі кішэнямі на таксі раз'язджаць. Некалі гаспадарка вазіла людзей у горад на сваім аўтобусіку. Зараз няма бензіну... Няма таго, што раньш было!

А па тэхнікуму — "гуляюць ваўкі..." Як, зрэшты, мусіць, і па ўсяму Лепелю. Дыхнеш — і хукаўкі пайшлі. Навучэнцы не сароме́юцца, сядзяць на ўроках у куртках ды паліто, выкладчыкі, бедныя, трымаюць форс, як жа — настаўнікі, педагогі. Не салідна на ўрок ісці ў кажухах. А што тут саромецца? Іншыя кажуць, цяпло ўключаць ці не з дваццатага (невядома толькі, якога месяца?), а некаторыя чулі, нібыта дадзена ўказанне не абаграваць, пакуль пяць дзён запар не прыцісне ладны мароз. Чуткамі зямля поўніцца. Адным словам, не хапае тут воднага басейна, каб распачаць педагогіку па сістэме Парфірыя Іванова.

Ну, ды гэта між іншым. А інтуіцыя мяне ўсё ж не падвяла. У Лепельскім гідрамеліярацыйным тэхнікуме сапраўды склаўся моцны і вельмі цікавы педагагічны калектыў. Ва ўсякім разе, тыя, з кім я паспеў за гэтыя дні пазнаёміцца, вельмі па-добраму мяне ўразілі. А пазнаёміўся я з намеснікам дырэктара па навучальна-выхаваўчай частцы Міхаілам Канстанцінавічам Савіцкім, з выкладчыцай беларускай мовы і літаратуры Таццянай Іванаўнай Гаспяровіч, з фізрукамі Клімановічам Мікалаем Фёдаравічам і Таццянай Іванаўнай Дзідыч, з "матэматыцай" Зінаідай Паўлаўнай Красоўскай і "англічанінам" Мікалаем Фёдаравічам Рагавым, з "фізікам" Мікалаем Дзмітрыевічам Другаковым і Таццянай Іванаўнай Чарнышовай, якая выкладае курс сусветнай літаратуры.

Ведаеце, мо і не трэба было б іх вось так — у радок, з прозвішчамі, імёнамі і імёнамі па бацьку. Але ж ці так часта заўважаем мы іх някідкую, ды вельмі патрэбную працу? Але ўсе яны вельмі індывідуальныя, на кожным уроку, на якім мне пашчасціла прысутнічаць, спакваля адкрываў для сябе нешта новае. Паверце, то зноўку раптам захацелася заняцца англійскай мовай, якую помню і люблю яшчэ са школы, а то, скажам, на матэматыцы, прадмету, якім я ніколі не захапляўся, раптам адкрыў для сябе цуд. Трыццаць гэтых во непаседлівых забіяк-падлеткаў схіліліся над сшыткамі — рашаюць. Хто болей ведае, хто меней, але ж — рупяцца. Божа! Некаму ж прыйшло ў галаў — хадзілі чуткі, нібыта тэхнікум наш збіраюцца закрываць. Уяўляеце, што рабілі б сёння гэтыя во падлеткі з раніцы і да вечара, уяўляеце, як густа іх было б пад мостам і на задворках, з нажамі ды кастэтамі ў руках? А вось жа рашаюць задачкі і вучаць на памяць урыўкі прозы, і на поўным сур'ёзе разважаюць пра сусветную мастацкую літаратуру. Паверце, я вельмі далёкі ад ідэалізацыі "цехнароўскага" жыцця. Ведаю — ды іх тут і не хаваюць — шэраг праблем, якія стаяць перад тутэйшымі выкладчыкамі ды выхавальнікамі. А хіба схаваеш шыла ў мяшку: хапае яшчэ і "дзедаўшчыны", ёсць выпадкі п'янства. Кантынгент не з лёгкіх. Асабліва гэта тычыцца тэхнікумаўскага інтэрната, якому, дарэчы, не шкодзіла б прысвяціць і асобную нататку. Але не стаў бы я складаць, як некаму можа паказацца, дыфірамбы тутэйшым выкладчыкам (няхай сабе тут і вучацца мае сябры), калі б не ўбачыў на ўроках Парадак, сапраўдны рабочы парадак, не паказушнае, а сапраўднае набыццё ведаў. І гэта мяне вельмі ўразіла, бо, прызнацца, чакаў горшага, ведаючы, па якому "астаткаваму прынцыпу", скажам, набіраюцца тут групы меліяратараў. І трэба быць ці не чараўніком, каб спакваля прымусіць паверыць гэтых вось "астаткавых", што яны, аказваецца, сапраўдныя студэнты (навучэнцы) і, акрамя таго, будуць выдатнымі спецыялістамі, майстрамі будуць.

— Ты вывучаў урывак прозы? — пытаецца Таццяна Іванаўна ў дахадзягі-хлапчука, які, пачуўшы сваё прозвішча, скрывіўся, бы ад зубнога болю:

— Дык... Я быў у бібліятэцы... Там сказалі, усю прозу разабралі.

— Няўжо! — настаўніца ледзьве хавае ў вуснах усмешку.

— Аняго, учора апошнюю вынеслі...

Група рагоча ад душы.

Назаўтра дахадзяга знайшоў-такі прозу. Затое ў другога — іншыя праблемы. Расказвае: "Хаты стаялі... на балоце".

А на ўроку англійскай у аднаго небаракі раптам аказаліся green hair (зялёныя валасы).

— Часам не блакітныя? — пацвельваюцца сябры...

Праз церні — да зорак, тэхнікум ідзе да ведаў... Ідзе вось ужо дваццаць гадоў. Тут з 1974 года выйшлі спецыялістамі 1603 меліяратары, 1131 механік, а два гады таму адкрыта яшчэ і аддзяленне, якое рыхтуе будаўнікоў. Падобныя Лепельскаму меліярацыйнаму тэхнікуму ўстановы толькі дзве ў рэспубліцы. А таму вучацца тут юнакі і дзяўчаты не толькі з Віцебшчыны, але і з іншых абласцей, адпаведнае і размеркаванне. Размеркаваць, як гэта зараз ні цяжка, тут стараюцца ўсіх выпускнікоў. Іншая справа, што хлопцы ідуць у войска і пасля не заўсёды вяртаюцца працаваць па прызначэнню.

А сёлета вось і для мяне карацейшай стала дарога ў наш тэхнікум, бо сюды прыйшлі вучыцца мае сябры, героі папярэдніх маіх нататак. Настаў, відаць, час, адкінуўшы "клікухі", "рассакрэціць" гэтых падлеткаў. Бо ўсе яны тут, за партаю, аднолькавыя, усе цяпер — навучэнцы. Навучэнцы 133-й групы меліяратараў Валодзя Семянько ("Абабідзе"), Саша Шнітко ("Шурык") і Андрэй Юрэвіч, а таксама 136-й групы механікаў Саша Рысенка і Дзяніс Шнітко.

Мабыць, без асаблівай пампезнасці сустрэне тэхнікум свой дваццацігадовы юбілей. Сёння якія святкі, калі лупяць падаткі. Хаця б выжыць. Нават вунь лыжкі з відэльцамі ў тэхнікумаўскай сталовай, якія за доўгія гады "з'еліся" і набылі абсалютна нетаварны выгляд, заменіць, відаць, не хапае сродкаў. Дзіва што „з'еліся" — стравы тут гатуюць смачныя. Кажу не так сабе, абы пахваліць, бо, паездзіўшы па камандзіроўках, добра ведаю, што такое "райцэнтраўская катлета" — ці то з мяса, ці то з гумы — і з чым яе ядуць. У тэхнікуме можна смачна, а самае галоўнае, танна паабедаць. Усяго за якіх тысячу сто — тысячу дзвесце рублёў. Ды вось бяда, нават такія цэны не па кішэні навучэнцам. І — пустуе сталовая. З чатырохсот навучэнцаў сёння тут абедаюць не больш чым пяцьдзесят. Мяркуйце самі, сённяшняя стыпендыя восем з паловай тысяч, плюс столькі ж дзяржаўных "хлебавых", мінус штодзённая дарога з Чэрцаў у Лепель і назад. У кастрычніку, дапусцім, дваццаць шэсць навучальных дзён, такім чынам, дарога забярэ 7488 рублёў. Застаецца 9512 "зайцоў". Вось і дзялі гэты бюджэт на месяц. Альбо сем-восем разоў паабедай у сталовай як чалавек, а потым кладзі зубы на паліцу, альбо расцягвай гэтае задавальненне надалей, харчуючыся адным гарнірам. Але ж сябрам маім хочацца яшчэ і цыгарэт, і з'есці б аднойчы ў жыцці пірожнае ці пажаваць гумку. Можна, вядома, застацца жыць у інтэрнаце і, прабачце, памерці тут з голаду без кавалка вясковага сала. Добра, калі дома яшчэ засталося ў кублe тое сала.

Дзіва, што навучэнец пайшоў зараз дробны і бледны. Сябры мае, вясковыя хлопцы, на фоне сваіх гарадскіх равеснікаў яшчэ нават нічога сабе выглядаюць. Сядзяць на ўроках будучыя спецыялісты шчуплыя і змарнаваныя, з сінюшнымі кругамі пад вачыма. А пад вечар, на чацвёртай пары (якая, мабыць, нікому тут не патрэбна — ні выкладчыкам, ні навучэнцам), не вытрымаўшы, дрэмлюць, слухаючы адным вухам настаўніка. Позняя восень. Цямнее рана. Але ж яшчэ дабірацца дадому. Аўтобус толькі а сёмай гадзіне. Сябры мае спрабуюць падбегчы на скрыжаванне, каб злавіць спадарожную машыну. Дзе там! Толькі "дуба дасі". Імклівыя іншамаркі, новенькія, прыгожыя айчынныя легкавушкі, нават грузавікі — усе некуды спяшаюцца. А калі, крый божа, сцямнела, лічы, што ты застаўся на дарозе, бо расслаенне грамадства на класы ўжо адбылося.

Паважаныя спадарожныя машыны! Разумею, што браць пасажыра па цяперашняй часіне не толькі нявыгадна, але і рызыкоўна. А раптам... І ўсё ж, хіба нельга распазнаць на дарозе беднага галоднага студэнта? Хіба нельга на хвілінку скінуць газ? Паважаныя спадарожныя машыны, будзьце людзьмі!

Аўтобус прывязе дадому толькі а сёмай гадзіне. Наперадзе позні вечар і ноч. Трэба падрыхтаваць урокі, бо, атрымаўшы нават дзве "двойкі" па выніках месяца, страціш сваю "стыпуху", трэба хаця б крыху кімарнуць.

Ад сесіі да сесіі жывуць студэнты "весела"...

Уладзімір МІХНО.

Пра многае ў нашай гісторыі часта мяркуюць, не ведаючы дакладных фактаў, сапраўднага становішча спраў. І тады ў некаторых сродках масавай інфармацыі заводзіцца размова пра тое, што, маўляў, у 20—30-я гады, калі частка тэрыторыі Беларусі была "пад Польшчай", жылося народу нядрэнна.

Што гэта далёка не так, пераконваешся, наведаўшы вёску Асташына Навагрудскага раёна. У 1932 годзе мясцовыя сяляне, не здолеўшы заплаціць польскім землеўладальнікам падаткі за карыстанне надзеламі, пакутуючы ад голаду, паўсталі супраць магнатаў. У паўстанні прыняло ўдзел больш як тысяча сялян Асташына і яшчэ васьмі навакольных вёсак. Усе патрабаванні паўстанцаў былі справядлівыя. Аднак на перамовы з імі польскія ўлады не пайшлі, а прыбыўшыя войскі жорстка падавілі паўстанне, пакінуўшы сіротамі дзесяткі малалетніх дзяцей. Пяць чалавек былі прыгавораны тады да пажыццёвага зняволення, 44 — асуджаны агульным тэрмінам на 241 год турмы, а чатыры чалавекі былі павешаны ў Навагрудку. Усе яны былі беларусы.

Такая горкая праўда. І яе трэба ведаць, як ведаюць, напрыклад, зараз палякі праўду аб Катынскай трагедыі.

Фота Эдуарда КАБЯКА, БЕЛІНФАРМ.

СКРЫЖАВАННЕ

ПРЫТЧА ПРА ЯБЛЫК,

або Запрашэнне па-новаму паглядзець на некаторыя прывычныя паняцці

Аднойчы ў прыгарадным аўтобусе я была сведкай такой сцэны. На адным з сядзенняў пярэдняй пляцоўкі, забітай прыціснутымі адзін да аднаго пажылымі людзьмі, сядзеў малады хлопец. Мне кінуўся ў вочы яго бледны твар. Адна з дачніц з разбухлай ад грузу каляскай пачала абурацца, што ёй даводзіцца стаяць, калі маладыя сядзяць. Падхапілі астатнія і літаральна сагналі хлопца з месца. Не дапамаглі апраўданні, што ён загадзя купляў білет з сядзячым месцам. А праз некалькі хвілін у аўтобусе былі чутны заклікі даць што-небудзь "ад сэрца" самлеламу сярод дачных бабулек хлопцу. Высветлілася, што ён толькі што выпісаўся з бальніцы і вяртаўся дамоў у вёску.

Тады я ўпершыню задумалася над тым, што, магчыма, сталы чалавек не заўсёды незалежна ад абставін, як нас таму вучылі, мае права на прывілеяваныя і больш камфортныя месцы ў аўтобусе, метро, дома і наогул у грамадстве? Можа толькі адзін пажылы выгляд не заўсёды ёсць падстава для перавагі перад моладдзю? Бо нічога не стаіць на месцы, і разам з намі змяняюцца, становяцца больш прагматычнымі нашы маральныя ўстоі.

Успамінаю добра вядомую задачу пра яблык. У доме ён толькі адзін. Каму яго аддаць: бабулі, маладой маці ці ўнучцы? Адпаведна нашым трывалым уяўленням, яблык павінна атрымаць бабуля. Бо ёй больш чым астатнім неабходны вітаміны. Для нас гэта як аксіёма.

Але я сказала б: аксіёма ўчарашняга дня. Сёння яблык трэба падзяліць паміж усімі траіма. Бабулі — з удзячнасці за мінулае і спагады, што яна ўжо не ў стане сама на яго зарабіць, унучцы — з надзеяй на будучыню і спачуваннем, што яна пакуль не можа здабыць яго сама, а маці — за тое, што яна зарабіла бабулі і ўнучцы на гэты яблык. Не было б працаздольнай маці — не было б чым карміць сям'ю. Калі ж быць "чыстым" эканамістам, то яблык у гэтым выпадку наогул павінен дастацца маці, ад якой залежыць, ці будзе бабуля і ўнучка частавацца яблыкамі і надалей.

Галодныя гады Вялікай Айчыннай вайны. Усё для фронта, усё для перамогі. Ні ў каго не было сумненняў, што лепшыя кавалкі нашага агульнага хлеба неабходна аддаць байцам, моцным і здаровым. Таму што менавіта на фронце вырашаўся лёс тых, хто ў тыле. Недаядалі, працавалі, каб зрабіць дужых яшчэ больш дужымі.

Днямі, вяртаючыся дамоў, убачыла, як у скрынях для смецця корпалася бабулька. Корпалася таму, што яблык аддавалі ёй, а не тым, хто мог яго вырасціць. Ганебныя адносіны да рэчаіснасці і крывадушнае ўзвышэнне мінулага, у той час, калі для гэтага няма матэрыяльнай асновы, ставяць сабе мэту — падладжванне да народа, яго часовае заспакаенне. Але прыводзіць гэта да процілеглага выніку — да абясцэньвання мінулага, асуджэння яго на беднасць і паўгалоднае існаванне, што і адбываецца ў наш час. Дарога ў пекла вымашчана добрымі намерамі.

Дапамагчы нашым бабулькам можна двума спосабамі. Першы — сабраць усіх і накарміць бясплатнай ці амаль бясплатнай полўкай. А другі — зрабіць так, каб наогул не было галодных бабулек. Але для гэтага прыярытэты ў грамадстве павінны належаць тым, хто корміць гэта грамадства, — маладым. Сёння палітыка ў нашай краіне арыентавана на прыярытэты старых. Гэта азначае барацьбу з багатымі і ўсхваленне ўсеагульнай галечы. Калі арыентавацца на моладзь, то гэта ўжо вядзе да барацьбы з беднасцю і імкненню да багацця большасці. Ігнараванне маладзёжнай палітыкі, адсутнасць грамадскай і дзяржаўнай падтрымкі моладзі ў вырашэнні эканамічных праблем, а таксама персанальна-бытавых праблем, асабліва сямейных, — гэта тое, што характарызуе палітыку дзяржавы. Дакладней, грамадства, якое мы называем дзяржавай. Многія заходнія краіны ў перыяд складаных пасляваенных трансфармацый аддалі перавагу ў праводзімай палітыцы моладзі. Менавіта на моладзь была зроблена стаўка. У прыватнасці, у Італіі для паскарэння рыначных пераўтварэнняў адразу пасля вайны маладым людзям ва ўзросце да 30 гадоў і жадаючым заняцца бізнесам у галіне вытворчасці, прадастаўляліся льготныя ці наогул беспрацэнтныя пазыкі, а таксама значная бязвыплатная дапамога. Ажыўленне эканомікі не прымусіла сябе чакаць, і сёння ледзь не на кожным рагу ў нашай рэспубліцы чытаем: "Тавары з Італіі". А цуду няма. На чале павінна ісці не сацыяльная, як у нас, а эканамічная палітыка, якую робяць рэальнасцю не пенсіянеры, хоць таксама вымушаны часам працаваць, а тыя, хто знаходзіцца ў так званым актыўным узросце, і асабліва моладзь. Наўрад ці нашай рэспубліцы давядзецца выйсці з эканамічнага крызісу пры цяперашнім захаванні грамадскіх прыярытэтаў, пры захаванні такой расстаноўкі грамадскіх сіл і іх інтарэсаў.

Усялякая маральная норма мае гістарычнае тлумачэнне. Культ старога чалавека — гэта не толькі ўшанаванне сваіх продкаў, зыходзячае з высокай маралі. Мараль наша больш рацыянальная і прагматычная, чым можа здацца на першы погляд. З прычыны суровага і цяжкага жыцця нашых продкаў да сталага ўзросту дажывалі нямногія. Дзякуючы нараджальнасці, якая набліжалася да натуральнай, насельніцтва было ў асноўным маладым. Акрамя таго, і гэта, напэўна, самае галоўнае, набыты жыццёвы вопыт быў асноўнай крыніцай атрымання адукацыі. Чым больш сталы, тым больш адукаваны, і таму грамадскі кошт такога чалавека большы.

Цяпер, як вядома, карціна іншая. Насельніцтва нашай рэспублікі з-за нізкай нараджальнасці старэе з кожным годам. Так, у 80-я гады людзей, старэйшых за працаздольны ўзрост, было каля 1/5 часткі, сярод мужчын нават менш — 1/10, цяпер жа амаль 1/3. Моладзі, наадварот, стала значна менш. Прычым насельніцтва ў працаздольным узросце скарацілася за апошнія гады больш як на 10 працэнтаў. Развіццё навукі, інтэнсіўны інфармацыйны паток і, галоўнае, значныя тэмпы тэхнічнага прагрэсу адкінулі далёка на задні план значнасць "голага" жыццёвага вопыту, не падмацаванага агульнаадукацыйнай і прафесійнай падрыхтоўкай. Цяпер мудрэц зусім не абавязкова стары. Нават не заўсёды сярэдніх гадоў. Часам гэта зусім маладыя людзі. Пакуль што гэта тэндэнцыя ледзь праглядваецца. Бо зваротны культ — культ старога чалавека — шматвяковая традыцыя. Па сутнасці, чалавецтва не ведала іншай маралі. Таму маральная пераарыентацыя такая хваравітая. На жаль, непахіснае і вечнае толькі чалавечае глупства. Усё астатняе, падабаецца нам гэта ці не, змяняецца. Такія законы дыялектыкі. Гэта асабліва добра паказвае цяперашняя перабудова, якая пацягнула за сабой трансфармацыю не толькі сацыяльных, здавалася, навекі замацаваных адносін, але і маральных каштоўнасцей, якія таксама здаваліся даўгавечнымі. Вось мы і павінны зразумець, што прагрэс нашага грамадства — гэта працэс заваявання і ўмацавання ў ім прыярытэтных пазіцый моладзі, а значыць — умацаванне яе культу. Чым хутчэй гэта адбудзецца, тым больш у нас шанцаў, што будзем дзяліць на ўсіх не адзін яблык, а кожны будзе мець іх шмат.

Ніна КУНГУРАВА, доктар сацыялагічных навук, прафесар.

Месца сустрэчы – пад Варшавай.

Вядомыя беларускія палітыкі Станіслаў Шушкевіч, Аляксандр Дабравольскі, Юры Хадыка і іншыя прынялі ўдзел у міжнароднай навукова-практычнай канферэнцыі "Беларусь і Польшча ў Еўропе".

Прайшла канферэнцыя ў невялікім мястэчку пад Варшавай, а яе арганізатарам выступіў фонд імя Стэфана Баторыя.

У палемічных выступленнях прадстаўнікоў Беларусі закраналіся не толькі пытанні развіцця беларуска-польскіх адносін, неабходнасці палітычнага супрацоўніцтва, але і праблемы, якія хвалююць сёння кожнага беларуса — грамадзянская свядомасць, дзяржаўная незалежнасць, этапы рэфармавання і г.д. У кантэксце гэтага самая вострая дыскусія ўзнікла не паміж прадстаўнікамі дзвюх краін, а паміж пасланцамі розных палітычных плыняў Беларусі. І не выпадкова ў многіх узнікла пытанне: можа, у такім выпадку, трэба часцей збірацца на роднай зямлі?

БЕЛІНФАРМ.

ЭКАНОМІКА

Цэны "азвярэлі" толькі ў СНД

Калі не эканамісты, то, у рэшце рэшт, большасць насельніцтва ў нас звязвае рынак са свабоднымі цэнамі як абавязковай яго ўмовай. Але рыначная эканоміка пануе цяпер у пераважнай большасці краін свету, шмат з іх калі не зараз, дык раней перажылі крызісны час, спад вытворчасці, падзенне даходаў насельніцтва. І нідзе з вядучых цяперашніх дзяржаў зямнога шара не было пад час крызісу такога становішча з цэнамі , якое зараз пануе ў СНД. У свеце гістарычна распрацавана цэлая сістэма такога дзяржаўнага рэгулявання цэнаўтварэння, якая зусім не замінае развіццю рыначных рэформ, і ў той жа час стрымлівае збядненне мас. Толькі ў нас не спяшаюцца прымяняць гэтыя вядомыя кожнаму сур'ёзнаму эканамісту меры "ўтаймавання" цэн. Знарок ці з-за невуцтва — гэта ўжо іншае пытанне.

Пад час вялікай эканамічнай дэпрэсіі ў ЗША, якая прыпала на 30-я гады цяперашняга стагоддзя, Рузвельт вывеў краіну з крызісу ў многім дзякуючы таму, што ўвёў сістэму парытэтных цэн. Сутнасць яе заключаецца ў тым, што ўрад усімі магчымымі сродкамі сачыў, каб трактары, камбайны, іншая сельгастэхніка і ўгнаенні каштавалі не даражэй, чым збожжа. Калі б урад Рузвельта зрабіў іначай — і амерыканскія фермеры збяднелі б, у краіне пачаўся б голад. Пазней, пасля ІІ сусветнай вайны, гэта сістэма мякка перарасла ў "сістэму цэнавых камітэтаў". У кожным штаце на мясцовых рынках ствараліся камітэты, куды ўваходзілі прадстаўнікі прадаўцоў прадукцыі, пакупнікоў і адміністрацыі штата. Яны па ўзаемнай дамоўленасці, каб нікога не ўшчаміць, дамаўляліся пра цэны на тавары першай неабходнасці на дэкаду, тыдзень ці нават на адзін дзень. Але пасля гэтага ўжо ўсе здзелкі куплі-продажу ажыццяўляліся выключна па гэтай дагаворнай цане, астатнія здзелкі прызнаваліся незаконнымі.

У Францыі, пачынаючы з пяцідзесятых гадоў цяперашняга стагоддзя, шырокае распаўсюджанне атрымала палітыка "блакіроўкі цэн". Гэта значыць, што дзяржава ўстанаўлівала максімальна магчымую цану на тавар першай неабходнасці, і ніхто яе перавысіць не асмельваўся, бо існавала небяспека быць аштрафаваным. Да сямідзесятых гадоў, калі французская эканоміка поўнасцю стабілізавалася, перайшлі да сістэмы "кантралюемай свабоды цэн". З гэтага часу цэны на тавары назначалі самі прадпрымальнікі, але абавязкова інфармавалі пра гэта дзяржаўнае кіраўніцтва па цэнах. А апошняе, у сваю чаргу, абавязана было на працягу 15 дзён або дазволіць прадпрымальніку гандляваць па запрошанай цане, або накласці вета, пасля чаго цану трэба абавязкова зніжаць і зноў рабіць запыт у кіраўніцтва. І толькі ў 1986 годзе ў краіне пачалася поўная лібералізацыя цэн, пасля саракагадовай падрыхтоўкі да яе, а не адразу, як у нас.

Фіксаваныя цэны на вызначаныя патрэбныя народу тавары вельмі доўгі час існавалі ў Англіі, Канадзе, Швецыі. Знакаміты эканаміст Л.Эрхард, які атрымаў тытул "бацькі нямецкага эканамічнага цуду" і якога ніяк не папракнеш у няведанні законаў рынку ці непрыманні іх, тым не менш, пачаў у 1949 годзе свае рэформы апрача таго, яшчэ з устанаўлення спіса "дапушчальных цэн", у які трапілі ўсе самыя неабходныя насельніцтву тавары. Гандаль усіх відаў уласнасці не меў права прадаваць гэтыя тавары даражэй за ўстаноўлены цэнавы ўзровень.

У нас жа дзейнічалі па прыказцы: чуем звон, ды не ведаем, дзе ён. Зачараваныя прыгожай фразай "лібералізацыя цэн" і абураныя жорсткай і неразумнай сістэмай іх шматгадовага рэгулявання Дзяржкамцэн, мы яўна паспяшаліся прадаставіць прадпрыемствам і прадпрымальнікам у цэнаўтварэнні ўсе правы. Натуральна, што ў такім выпадку прадпрыемствам лепш выпускаць менш прадукцыі, але даражэйшай. І пра матэрыялы менш трэба турбавацца, і пра вытворчыя магутнасці. Адсюль — абвальны спад вытворчасці пры захаванні высокіх заработкаў за кошт высокіх цэн на прадукцыю (зразумела, там, дзе яна пакуль яшчэ карыстаецца попытам). Аднак грэбаванне развіццём вытворчасці, удасканальванне тэхналогій вядзе немінуча да падзення канкурэнтаздольнасці тавару. Мінскія тэлевізары і халадзільнікі ўжо не такія папулярныя, як раней, аднак цэны на гэтыя тавары растуць. Дзе гарантыя, што іх па-ранейшаму будуць купляць?

Павальная прыватызацыя прадпрыемстваў гандлю немінуча вядзе да павышэння цэн, не абгрунтаванага нічым, нават ростам курсу даляра, а тлумачыцца толькі ростам апетытаў прадпрымальнікаў. Паводле ж даных спецыялістаў, больш чым у палове выпадкаў прыватныя крамкі прадаюць тавар, куплены ў дзяржгандлі, але натуральна "з наварам". Афіцыйная эканамічная палітыка можа колькі заўгодна "шчыра" зыходзіць з інтарэсаў народа, але канкрэтнаму чыноўніку эканамічна куды больш выгадна дазволіць прадпрымальніку набыць дзяржтавар і прадаць яго з "наварам", чым рэальна, а не на словах прытрымлівацца афіцыйнай палітыкі ў інтарэсах народа. Адсюль — вытокі карупцыі дзяржчыноўнікаў і абагачэнне "новых прадпрымальнікаў".

Дзяржаўнае рэгуляванне цэн у нас часта блытаюць з увядзеннем дзяржцэн на тавары. Але ж гэта розныя рэчы, як мы бачылі на прыкладзе заходніх краін. У нас на рынку пануе хаос і неразбяруха, а там існуе шмат механізмаў, якія даюць магчымасць, умешваючыся ў цэнаўтварэнне на ўсё, тым не менш засцерагчы народ ад неабгрунтаванага павышэння цэн на самае неабходнае.

На сённяшні дзень жаданню ўрада, відаць, не паддаецца рост цэн не толькі на мяса ці яйкі, але таксама на хлеб і малако. Між тым, яшчэ ў 1893 годзе ў "Энцыклапедычным слоўніку" Ф.А.Бракгаўза і І.А.Ефрона было сказана ў артыкуле "Голад": "Голад (як грамадскае бедства) настае тады, калі высокія цэны на хлеб робяць яго цяжкадаступным ці недаступным для малазабяспечаных класаў насельніцтва". Прычым, колькасць гэтых класаў пашыраецца па меры таго, як дарагоўля "з'ядае" зберажэнні, накопленыя насельніцтвам раней.

Атрымліваецца, ушчыльную падышлі да мяжы голаду?

Барыс САФРОНЕНКА.

ДАЙДЖЭСТ

* * *

У даследаванні ААН па пытаннях народанасельніцтва сцвярджаецца, што асноўны спосаб скарачэння колькасці жыхароў Зямлі — павысіць узровень адукацыі жанчын. Забеспячэнне раўнавагі паміж патрабаваннямі людзей і ўзроўнем іх жыцця можа стаць самай сур'ёзнай праблемай XXI стагоддзя. Прытым велізарнае значэнне будзе мець змяненне погляду на ролю жанчыны ў грамадстве, адмаўленне ад замацаванай за ёй ролі маці і жонкі, прызнання яе правоў як асобы, у тым ліку права вырашаць, калі і колькі мець дзяцей.

("Жычэ Варшавы").

* * *

Праўленне літоўскага радыё і тэлебачання прыняло рашэнне аб прадаўжэнні дамовы аб арэндзе канала "Астанкіна" да 2000 года.

Але кіраўніцтва радыё і тэлебачання вырашыла "перапыніць" перадачы прыватных кампаній і ліцэнзійныя перадачы "Астанкіна", таму тэлегледачы змогуць убачыць толькі нямногія перадачы, якія, дарэчы, не карыстаюцца асаблівай папулярнасцю. Добра ўладальнікам "талерак", якія могуць глядзець усё "Астанкіна", але далёка не ўсім гэта тэхніка па кішэні.

("Летувас рытас").

* * *

Тры буйныя беларускія прадпрыемствы паспелі асвоіць вытворчасць аўтобусаў, якіх сёння ў рэспубліцы востра не хапае. На МАЗе, які працуе сумесна з нямецкім "Неопланам", мяркуецца выпусціць у год каля 500 сучасных аўтобусаў. Акцыянернае таварыства "Амкадор" сумесна з венгерскім вытворцам "Ікарус" штогод будзе даваць 300 новенькіх "Ікарусаў". Лідскі завод "Нёман" пачне выпускаць аўтобусы "ЛІАЗ-5256". На думку вучоных і спецыялістаў, паставіўшы новую вытворчасць "на ногі", Беларусь зможа самастойна абнаўляць свой аўтапарк.

("Рэха Літвы").

* * *

Сярод кастрычніцкіх злачынстваў, звязаных з наркотыкамі, прэс-служба літоўскай паліцыі выдзяляе наступныя.

У сярэдзіне месяца работнікі мытні праверылі грузавік, які вёз таматную пасту з Ірана ў Алітус.

За сядзеннем вадзіцеля былі знойдзены 82 грамы чыстага опіуму. На пагранічным пасту Кена ў грамадзяніна Кіргізіі канфіскавана сем міліграмаў марыхуаны. Паводле звестак паліцыі, яна прызначалася для продажу ў Вільнюсе.

У Вільнюскім аэрапорце быў затрыманы грамадзянін Расіі з трыма кілаграмамі эфедрыну. Яго кошт — каля 40 тысяч даляраў ЗША. За дзевяць месяцаў гэтага года ў Літве зарэгістраваны 254 злачынствы, звязаныя з наркотыкамі. Гэта на 30,3 працэнта больш, чым за той жа перыяд мінулага года.

("Летувас рытас").

Падрыхтаваў Уладзімір СТАРАСЦЕНКА.

Існуе перакананасць, што Беларусь, якая толькі распачынае рэфармаванне нацыянальнай эканомікі, на гэтым гістарычным шляху адстае ад Расіі. Наколькі адстае, ці ёсць магчымасць пазбегнуць ракавых памылак маскоўскіх рэфарматараў і, увогуле, ці ёсць "беларускі шлях" — сакраментальныя пытанні нашага часу. У розных варыяцыях яны паўставалі перад старой уладай, а сёння з яшчэ большай вастрынёй паўсталі перад прэзідэнтам і новаўтвораным урадам. Таму актуальнымі падаюцца развагі чалавека, імя якога атаясамліваецца з расійскай постсавецкай рэформай. Раней агульным месцам у прэсе была фармулёўка: рэформа "Ельцына—Гайдара". Ягор Гайдар пасля магутнага націску ВС на чале з Русланам Хасбулатавым выйшаў са складу ўрада, потым вярнуўся (другое прышэсце Гайдара), зноў падаў у адстаўку. Аб "гайдараўскай" рэформе трэба размаўляць і разважаць асобна, бо менавіта "скачок у рынак" (выраз Ягора Цімуравіча) стаў этапнай падзеяй у развіцці Расіі пасля Белавежжа. Ягоную "партыю" ў эканоміцы можна параўноўваць толькі з "палітычным сола" Барыса Ельцына. Мабыць, пры гэтым тандэме (не так важна, што Гайдар сёння ў Думе, а не ва ўрадзе) расійская дзяржаўная будова спазнала фатальныя змены. Карабель плыве. Хаця фігура Гайдара знікла з капітанскага масціка, ягонае досыць непрацяглае знаходжанне "наверсе" працягвае адчувацца ва ўсім. Цікава, што прыйшоўшыя пасля яго (у першую чаргу гаспадарчы прагматык Віктар Чарнамырдзін), па сутнасці, кардынальна не змянілі вектарны рух. Накірунак застаўся ў прынцыпе такім, як і быў пры гайдараўскім прэм'ерстве. Застаўся ў палітыцы і Гайдар. Увазе чытачоў прапануюцца ўрыўкі з рукапіснай кнігі "Дзяржава і эвалюцыя". У самой назве — рэвалюцыйная алюзія, цень пралетарскага правадыра. Гэта невыпадкова і адпавядае імклівaму часу. Прынамсі, сама асоба ўнука героя далёкага Кастрычніка аб'ектыўна належыць Рэвалюцыі. Справа, бадай, толькі ў фармальных адметах. Тое, што сучасны гістарычны крэн былога Саюза, значыць, Расіі і ўсіх незалежных рэспублік, адбываецца ў рэвалюцыйным рэчышчы, не выклікае сумненняў. Магчыма, у Гайдару была таксама гістарычная патрэбнасць. Гарбачоў не рашаўся, Ельцын у адзіноце не мог, Гайдар у рынак "скокнуў". Аднак амаль адразу ж стала відавочным: нельга пераскочыць бездань у два скачкі. Улада "скокнула", за ёй — краіна. Літаральна імгненна распачаліся неспадзяванкі гіганцкіх памераў. Сёння не аспрэчваецца, што ніводзін прагноз маладога інтэлектуала-рэвалюцыянера не спраўдзіўся. Манетарызм у эканамічнай палітыцы застаўся рарытэтна-папяровым дзівосным экспанатам у музеі познесавецкай явы. Скокнулі ў рэчаіснасці толькі цэны: з чаго пачалося, тым і завяршаецца. Дакладней, будзе завяршацца яшчэ даволі працяглы час. Папяровая кроў эканомікі разбавілася такім акіянскім водным валам, што аб нейкай адпаведнасці расійскай нацыянальнай валюты логіцы, рэаліям, разумнаму сэнсу размова не ідзе. Інакш кажучы, паднятая інфляцыйная хваля стала тым Сфінксам, з якім змагаліся і змагаюцца ў Крамлі. Тым часам сапраўдная кроў (рэсурсы- сыравіна), утварыўшы магутныя рэкі і плыні, пацякла з Расіі. Яшчэ ў горшым, увогуле катастрафічным стане, апынуліся нацыянальныя грашовыя адзінкі былых саюзных рэспублік. Усе сёння завінавацілі Расіі, паданне аб расійскім дабрабыце за кошт суседскіх куфраў разбурылася ледзь не маланкава. Але наступствы маскоўскіх рэформ для СНД патрабуюць доўгай размовы. Дарэчы, яны сталі фактам і "дзякуючы" нязграбным рухам мясцовых палітыкаў-эканамістаў. Між тым, Ягор Гайдар, паўторым, застаўся ў палітыцы, калі не назаўсёды, дык надоўга. Бліскучы інтэлектуал не без падстаў лічыцца савецкім (расійскім) патрыцыем. Гайдар — творца па натуры, не практык. Гэтым тлумачыцца каштоўнасць ягоных здабыткаў на іржэўніку Слова. Другарадная небясспрэчнасць, базісны падмурак пад агульнымі высновамі. Каштоўнасць — у ідэйным напале, максімалізме і місіянерскім бляску гайдараўскіх нататкаў. Хаця цалкам з канцэптуальнымі поглядамі аўтара "Дзяржавы і эвалюцыі" цяжка пагадзіцца, "жамчужныя зярняты", рассыпаныя нават у досыць невялікіх урыўках, прыцягваюць увагу. Разважанні пра "заганны круг", "другі запас аптымізму" ў народа, "новы ледніковы перыяд", або "шлях у трэці свет", якімі дзеліцца Гайдар, вядома, зацікавяць чытачоў. Па сутнасці, мадэль расійскай дзяржавы, паводле Гайдара, ідэнтычная Расіі ў новых межах і жыццяздольная, у тым ліку, толькі пры ўмове непашырэння тэрыторый ("пашырэнне — гібель, абмен прасторы на час"), што нашаму грамадству таксама трэба ведаць і ўсведамляць. Асабліва актуальна гучаць думкі пра дзяржаву, як "асабістую ўласнасць бюракратыі". Хутчэй за ўсе ў бюракратычнай усемагутнасці тоіцца адна з прычын пакідання Гайдарам урадавага кабінета. І тут для расійска-беларускіх паралеляў вельмі ўдзячная глеба.

Якаў ЯСЭПКІН.

З КНІГІ "ДЗЯРЖАВА І ЭВАЛЮЦЫЯ"

Ягор ГАЙДАР

1. ВЫБАР

Сваю новую кнігу "Дзяржава і эвалюцыя", якая існуе пакуль толькі ў рукапісе, яе аўтар Ягор Гайдар прысвяціў памяці нядаўна памёршага публіцыста Васіля Сялюніна. У гэтым не толькі заслужаная адзнака ўкладу В.Сялюніна ў эканамічную адукацыю суграмадзян, але і выказванне аднадумнасці з ім. Кніга не проста растлумачвае заканамернасці рыначнай эканомікі. У ёй прасочваюцца шляхі развіцця дзвюх цывілізацый: заходнееўрапейскай і еўраазіяцкай, расійскай. На думку аўтара, эканамічны лад, сфарміраваны заходнееўрапейскай цывілізацыяй, характарызуецца прыматам асобы перад дзяржавай, надзейнай абаронай прыватнай уласнасці як галоўнага рухавіка развіцця. Гістарычна складзеная расійская цывілізацыя апіралася на прымат дзяржаўнай або абшчыннай уласнасці. Менавіта з гэтымі традыцыямі звязаны і асноўныя праблемы рыначных рэформ нашых дзён. Некаторае ўяўленне пра змест кнігі даюць назвы яе раздзелаў: 1. Дзве цывілізацыі; 2. Асобны шлях даганяючай цывілізацыі; 3. Тры крыніцы і тры састаўныя часткі бальшавізму; 4. Прыватная ўласнасць наменклатуры; 5. Першапачатковае накапленне; 6. Выбар. Вытрымкі з кнігі, якія прапануюцца ўвазе чытача, адносяцца галоўным чынам да яе заключных старонак, прысвечаных разгляду праблем сучаснасці.

Існуюць у прынцыпе дзве розныя крыніцы фінансавання эканомікі: дзяржаўныя і прыватныя накапленні. Зразумела, што ў сучасных умовах будзе выкарыстана і тое, і другое. Пытанне ў прапорцыях.

Прымат дзяржаўнага фінансавання ў сучаснай Расіі з'яўляецца тупіковым па трох прычынах: такое фінансаванне ў агляднай перспектыве непасільна для краіны, яно эканамічна неэфектыўна; яно замацоўвае пачварную сацыяльна-эканамічную структуру.

Крыніца дзяржаўнага фінансавання ў прынцыпе адна — падаткі (уключаючы, зразумела, і "сеньоранс" — даходы дзяржавы ад грашовай эмісіі). Між тым, у ліку нямногіх фактаў, сёння прызнаных у Расіі ўсімі, ад камуністаў да лібералаў, — тое, што далей павышаць узровень падатковага цяжару больш няма куды. Любыя спробы рухацца ў гэтым напрамку прывядуць толькі да росту ўхілення ад уплаты падаткаў, адыходу гаспадарчай дзейнасці ў цень, скарачэння рэальных фінансавых паступленняў дзяржавы. Урокі нашых суседзяў — Украіны, Беларусі, якія спрабуюць ісці ў гэтым напрамку, вельмі блізкія і наглядныя. Цяжар фінансавання пакінутых у спадчыну ад сацыялізму існуючых праблем — ад утрымання сацыяльнай сферы спыненых прадпрыемстваў да ліквідацыі вынікаў чарнобыльскай катастрофы — вельмі вялікі. Перспектыўны фінансавы аналіз з усёй упэўненасцю паказвае: надзеі на буйнамаштабнае фінансаванне вытворчасці дзяржавай за кошт падатковых паступленняў марныя.

Па агульнаму правілу дзяржава не лепшым чынам распараджаецца грашыма. Сродкамі распараджаецца бюракратыя, менш за ўсё заклапочаная эканамічным вынікам для краіны, куды больш яна думае пра свае "камісійныя". Такое фінансаванне аднаўляе і кансервуе паразітычную структуру "лжэдзяржаўнай" эканомікі. Бюракратычныя крэдыты, якія цыркулююць на бюракратычным рынку, для падтрымання бюракратыі... Фінансавыя ўліванні поўнасцю будуць належаць неэфектыўным гігантам, ваенна-прамысловым "латыфундыям". Такія крэдыты падобны не на дождж, які льецца на засохлыя расліны, а на буру ў пустыні. Магчымасці эканамічнага росту ў Расіі цяпер прама і цесна залежаць ад маштабаў прыватных інвестыцый.

Для таго, каб ужо створаныя і зноў ствараемыя багацці працавалі ў Расіі, сталі ферментам росту яе эканомікі, неабходны дзве галоўныя ўмовы стабільнасці: гарантыі недатыкальнасці прыватнай уласнасці і ўстойлівая валюта.

Дакладныя заканадаўчыя гарантыі прыватнай уласнасці, практычная дзейнасць дзяржавы, накіраваная на забеспячэнне эфектыўнасці гэтых гарантый, падтрымка магутных добра арганізаваных палітычных структур, гатовых яе надзейна абараніць ад пагрозы канфіскацый, — сёння не пытанне ідэалагічнай рэфлексіі, а жорсткае патрабаванне жыцця, неабходная перадумова эканамічнага росту ў Расіі.

Вынікі адсутнасці эфектыўных гарантый уласнасці асабліва добра назіраю ў дэпрэсіўных расійскіх рэгіёнах так званага "чырвонага пояса", дзе цяжкія структурныя праблемы цягнуць уніз узровень жыцця, ствараюць спрыяльны фон станаўлення бюракратычнага рынку, адпужваюць прыватных інвестараў. У выніку складваецца заганнае кола: дэпрэсіўнасць — адсутнасць гарантый уласнасці — адсутнасць прыватных капіталаўкладанняў — дэпрэсіўнасць. Сутнасць пытання ў тым, ці зможам мы вырваць з такога заганнага кола Расію.

Другая ўмова: спыненне ліхаманкі інфляцыі, стабільная валюта. Толькі яе наяўнасць робіць асэнсаванымі доўгатэрміновыя інвестыцыі, у тым ліку ў вытворчую сферу. Нескладана заўважыць сувязь паміж гэтымі дзвюма праблемамі. Сувязь на ўзроўні палітычнай і сацыяльнай стратэгіі.

Калі ў эканоміцы робіцца стаўка на дзяржаву, то гэта значыць: дзяржаўныя інвестыцыі. Крыніцай для іх служаць інфляцыя (згубная для прыватнага бізнесу і дзяржаўнай эканомікі, але не для бюракратыі) і прававая нестабільнасць "канкуруючага" сектара — прыватнага. Эканамічная "апрычніна" будзе жорстка цясніць "земшчыну". Эканоміка працягвае круціцца ў зачараваным бюракратычным коле. Грошы сваімі бюракратычнымі каналамі паступаюць вытворчым гігантам (перш за ўсё ВПК як векавому гаранту дамінавання дзяржуласнасці), іх кіруючай наменклатуры і звязаным з ёй фінансавым баронам. Прычым паколькі "нічыіх" грошай не бывае, то фактычная крыніца фінансавання — сродкі, ліквідаваныя праз сістэму падаткаў, разам з інфляцыйным падаткам на грашовыя зберажэнні насельніцтва, дробнага і сярэдняга бізнесу, перакачка сродкаў ад народжанага сярэдняга класа да выбранай часткі вышэйшага класа.

Як вынік — эканамічная стагнацыя і сацыяльна-палітычныя ўзрушэнні. Шлях у "трэці свет". Вынік у сапраўднасці трагічны і для бюракратычнай эліты, калі яна правіць, абагачаецца ці проста жыве ў "гэтай краіне". Але калі клапаціцца толькі пра імгненную асабістую "тактычную карысць", хто ж спыніцца з-за страху перад агульным стратэгічным паражэннем.

Калі ж умовы стабільнасці прыватнай уласнасці (у тым ліку і грашовай) захаваны хоць бы ў мінімальна неабходнай ступені, то капітал, падпарадкоўваючыся закону сазлучаных сасудаў, памкнецца ў кропкі больш эфектыўнага прымянення. Каб зразумець, што канцэнтрацыя такіх кропак у Расіі вельмі высокая, не трэба быць прафесіянальным эканамістам. Гэта датычыць і тых сродкаў, якія "круцяцца" сёння ў фінансавых аперацыях унутры краіны, і мільярдаў "рускіх" даляраў, якія ляжаць у заходніх банках, і сур'ёзнага заходняга капіталу, які таксама шукае новыя сферы прымянення.

А сапраўдны эканамічны пад'ём азначае змяненне сацыяльнай структуры нашага грамадства, доўгачаканае развіццё сярэдняга класа, тых мільёнаў уладальнікаў маленькіх прыватных фірм, якія толькі і змогуць стварыць сапраўдны рынак, дынамічную вытворчасць, растучую эканоміку Расіі.

Перакананы: грамадства цяпер псіхалагічна жыве менавіта гэтымі спадзяваннямі. Мінула наіўная эйфарыя пачатку перабудовы, вера, што пасля вызвалення ад камуністаў настане сам сабой спажывецка-капіталістычны рай. Людзі пасталелі. Яны паказалі сябе, што гатовы дзеля нармальнага жыцця не мітынгаваць, не бунтаваць, а — працаваць. Людзі спакутаваліся па працы, ганаровай, кваліфікаванай працы, якая дае прыстойнае для чалавека жыццё. Колькі б у адказах на сацыялагічныя апытанні людзі ні гаварылі ў змрочным, мінорным тоне, упэўнены — хай бессвядомыя, але чаканні хуткага пад'ёму ёсць, яны дамінуюць, яны згуртоўваюць грамадства.

Але гэтыя надзеі не могуць быць бясконцымі. Калі ў бліжэйшы час пад'ёму вытворчасці, а значыць, і ўзроўню жыцця рэальна не пачнецца, калі замест гэтага, наадварот, краіна ўступіць у новы доўгі перыяд стагнацыі, то тады, бясплённа скарыстаўшы "другі запас аптымізму" (першы скончыўся дзесьці ў 1991 г.), зноў адчуўшы сябе ашуканым, грамадства можа ўзарвацца самазнішчальным, самагубным бунтам ці, што больш верагодна, упасці ў глухую апатыю.

У любым выпадку гэта абяцае поспех палітычным авантурыстам, а іх прарыў да ўлады — гэта ўжо залог нацыянальнай катастрофы.

(Працяг будзе).

КРЫНІЦЫ

Станіслаў ВАЛОДЗЬКА

ЯН РАЙНІС І БЕЛАРУСЫ

Калісьці зеляней была трава,
блакітней неба і лагодней сонца.
Тут беларусам памагаў трываць
сам Райніс — наш дарадчык, абаронца.

Ці, можа, што з дзяцінства тут пры ўсім —
і песня беларуская запала,
ці, мабыць, што аб тым яго прасіў,
наведаўшыся ў Латвію, Купала?

Каб тут сабой самімі быць маглі,
каб тут сваёй не выракліся мовы,
каб школы й беларускія былі —
у Сейме Райніс сцяг трымаў прамовы...

Таму так вестка моцна апякла,
і беларусы плачу не хавалі,
калі свайго заступніка хавалі:
а хто ж цяпер нас будзе апякаць?!

Ды зноў трава нам стала зеляней,
блакітней неба і лагодней сонца,
бо Райніс там, у зорнай старане,
за нас замовіў перад Богам слоўца...

* * *

Даўгі мы ім яшчэ не аддалі...
Апошні час іх, Божа, аддалі!
Пакуль жывуць на свеце ветэраны —
парою зорна ззяюць іх медалі.

З аднаго боку — свет вясною ўбраны,
дыханне разняволеных палёў...
І зраненыя сэрцы ветэранаў —
з другога боку гэтых медалёў.

* * *

На ўскрайку Еўропы
і ў цэнтры Еўропы
Іваны, Пракопы
капалі акопы.

Падчас на Каляды,
парой на Купалле
пад небам паглядам
акопы капалі.

Знаходзіў, бывала,
капаючы, хтосьці
мінулай навалы
салдацкія косці...

І гнулася зноў жа
дадолу пытанне:
акоп гэты, можа,
магілай мне стане?

Лячыліся жартам
ад скрухі-знямогі:
а раптам ёсць скарб тут
у фонд перамогі!

— Капайма, пяхота, —
акопы будуць!
Яшчэ каля хаты
капаць будзем бульбу!..

...У цэнтры Еўропы
й на ўскрайку Еўропы
капалі акопы
вайны далакопы!

Любоў ДЗІКАВІЦКАЯ

ВЕРБНІЦА

Крыху прапахла нафталінам хустка,
развее вецер, — што тае журбы?
І са свайго падворка бабка Юста
выходзіла з галінкамі вярбы.

Вясёлыя вясковыя абрады...
Цяпер — глухое рэха даўніны.
А мы, малыя, памятаю, рады,
каб нас вярбою той — ніжэй спіны.

Нявесціцца вясна — святлее ў хаце.
Духмяны свежы бохан на стале.
А бабка хлешча вербай:
"Слухай маці!".

А бабка: "Слухай бацьку!" — дадае.
"Вось і зіма, — уздыхала, — перажыта.
Не выдалася б лета зноў сухім,
каб даў Бог — толькі зарадзіла жыта
ды пустацветам не пайшлі гуркі.

Вясновы дожджычак, паі зямельку.
А добрым справам — добрую пару...".
Галінкі ўткнула ў чыстую бутэльку,
паставіла на беленькі абрус.

ПІРАМІДА — НА РЭСТАЎРАЦЫІ

У Егіпце ідзе рэстаўрацыя піраміды — буйнейшага ў свеце помніка архітэктуры, пабудаванага 5 тысяч гадоў таму.

Абследаваўшы вяршыню піраміды, італьянскія археолагі выявілі змяшчэнні, выкліканыя, на іх думку, землетрасеннямі.

МУСУЛЬМАНЕ СТАЛІ ХРЫСЦІЯНАМІ

У адной з самых старажытных цэркваў Сафіі адбылося масавае хрышчэнне.

Хрысціянскую веру прынялі больш як 200 балгарскіх сем'яў. Многія з прыняўшых хрышчэнне былі да гэтага мусульманамі.

"МІС СУСВЕТ" З ІНДЫІ

А.Раі з Індыі атрымала тытул "Міс Сусвет" на конкурсе прыгажосці, які праходзіў у Паўднёвай Афрыцы.

21-гадовая студэнтка універсітэта архітэктуры апярэдзіла 36 канкурэнтак. Другое месца заняла 20-гадовая "Міс Паўднёвая Афрыка", а трэцяй стала 18-гадовая "Міс Венесуэла".

СВАБОДУ ДЖОРДЖУ МАЙКЛУ!

Англійская поп-зорка Джордж Майкл, які на працягу доўгага часу працаваў па кантракту з кампаніяй "Соні", здолеў прымусіць яе пайсці на ўступкі.

Пасля таго, як кампанія адмовілася ануляваць кантракт, які Джордж Майкл назваў "прафесіянальным рабствам", спявак пакляўся не запісваць больш нічога ў іх студыі. Зараз ён будзе працаваць у іншай студыі, а "Соні" атрымае магчымасць распаўсюджваць альбомы.

ПЛЁТКІ ЦІ ПРАЎДА?

Амерыканская прэса напісала пра тое, што Элтан Джон мае нейкія адносіны з мужчынам па імені Дзін Стэйб.

Сам жа Элтан Джон сцвярджае, што бачыў Стэйба двойчы ў жыцці і няма ніякіх падстаў для падобных плётак.

СПРАВА ЛЕНАНА ЖЫВЕ І ПЕРАМАГАЕ

Сінці Ленан, першая жонка трагічна загінуўшага Джона Ленана, пачала музычную кар'еру, запісаўшы першую песню.

Прадзюсерам Сінці стаў Крыс Норман.

У ДЖЭКСАНА НЯЎДАЛЫ ШЛЮБ?

Афіцыйны прадстаўнік Майкла Джэксана абвергнуў весткі, якія праніклі ў прэсу, аб разрыве з Лізай Мары Прэслі, дачкой караля рок-н-рола Элвіса Прэслі.

Рэпарцёры ж сцвярджаюць, што Ліза Мары пакінула дом мужа ў Нью-Джэрсі і пасялілася ў іншым.

ПАНІШЧАНАЯ ПРЫГАЖОСЦЬ

Усе дрэвы па-свойму прыгожыя, але я думаю, што восенню прыгажэйшай з'яўляецца рабіна. Гронкі чырвоных ягад, пажоўклае лісце і велічнасць вабяць да гэтага дрэва. Але, акрамя эстэтычнай асалоды, рабіна дае прыбытак. Яе ягады, як вядома, карыстаюцца попытам. Нарыхтоўку вядзе не адна арганізацыя. Збіральнікам жа плацяць нядрэнна. З-за гэтага падчас і церпяць дрэўцы. Так, у Асіповічах ля завода аўтаагрэгатаў, у раёне электрасетак і ў іншых месцах сквапныя людзі не толькі пазрывалі ягады, але і неміласэрна паламалі галлё. Не ведаю, ці дадуць панішчаныя дрэвы гэткі ж шчодры ўраджай ягад у наступным годзе.

Няўжо з-за грошай трэба губіць прыгажосць?

Іван СЦЯПУРА.

Калектыў школьнага ансамбля "Вячоркі" з мазырскай СШ № 2 рыхтуецца адзначыць сваё пяцігоддзе. За гэты час юныя артысты выступілі ў Маскве, Гомелі і, вядома, не раз — перад сваімі землякамі. А сёлета пабывалі ў Германіі.

З'явіўся ансамбль пасля адкрыцця ў школе этнаграфічнага музея. Стваралі яго дзеці пад кіраўніцтвам педагога Вольгі Паўлаўны Кудрыцкай. Сабраўшы нямала цікавых экспанатаў, яны вырашылі, што добрым дапаўненнем ім стане народная песня.

Фота Сяргея ХАЛАДЗІЛІНА, БЕЛІНФАРМ.

ГАРЧЫЧНІК

Васіль ТКАЧОЎ

Прамахнуўся

Гумарэска

Цюлькіна хлебам не кармі, а дай куды-небудзь запісацца. Ну, напрыклад, фарміруецца турыстычная група — вядома, за кошт прафсаюза або добрага спонсара — Цюлькін тут як тут.

— Запішыце! Вы запісалі? Дайце гляну на ўласныя вочы, бо каму і даверую, то ім, шаноўным,— Цюлькін насоўвае на пераносіцу пукатыя акуляры, падносіць да іх паперку, і, знайшоўшы там сваё прозвішча, лагодна усміхаецца.— Во цяпер бачу. А куды, не падкажаце, заўтра будзе запіс?

Атрымаўшы інфармацыю, Цюлькін з'яўляецца ў патрэбны час якраз у тым кабінеце, дзе і трэба было быць.

— Запісацца! Я — Цюлькін!— пераступіўшы парог, заяўляў ён.

— Ведаем, ведаем,— раздражнёна адказвалі яму.

І запісвалі. На прэмію (так-так, бо не запішы толькі Цюлькіна — ляманту будзе на ўвесь белы свет!), на дэфіцытныя тавары (было і такое), на гуманітарную дапамогу (пачынаў суцішна — з працягнутай рукі, а цяпер, дарэчы, сам дзеліць усю розную дабрачыну...) і яшчэ шмат куды.

У той дзень таксама некуды запісвалі. Куды — Цюлькін не ведаў, і гэта здаралася ўпершыню, калі ён не быў у курсе справы.

— Запішыце!— з'явіўся важнай персонай Цюлькін у патрэбным кабінеце.— Я — Цюлькін!

— Што, і вас запісаць?— здзівілася актывістка ў акулярах на прыгожым тварыку.

— Абавязкова, абавязкова!

— Дык вы ж...— дзяўчына напружылася, зняла акуляры, чамусьці доўга, не міргаючы, углядалася ў Цюлькіна.

— Не якія "вы ж"! Не запішыце — буду скардзіцца! Я — Цюлькін.

— Не магу я вас запісаць... Не магу, разумееце?

— Пісарка? Бачу, новенькая?

— Ага.

— Таму запомніце прозвішча.

— Запомніла: Цюлькін.

— Вось-вось!

Дзяўчына ўстала, падышла да Цюлькіна, памацала яго.

— Дык вы ж жывы!— ледзь не жахнулася яна.

— Так, так, жывы. Пажыву яшчэ, то павінен усюды пабываць, усяго паспытаць і паспрабаваць. Запісвайце, запісвайце! Не будзем псаваць адносін. Я вам таксама магу спатрэбіцца. Майце на ўвазе.

— Я хацела вам сказаць, што я толькі перапісваю на чыставік,— разгубіўшыся зусім, страціла раўнавагу пад напорам Цюлькіна.— Спіс складалі без мяне... Я ж новенькая...

Цюлькін хітра ўсміхнуўся, дакрануўся да пляча дзяўчыны, па-змоўніцку зашаптаў:

— А вы, шаноўная, упішыце. Або дапішыце. Няма такой паперы, каб на ёй не хапіла месца для маёй персоны. Х-ха-ха!

— Ну як хочаце! Запішу!— не вытрымала дзяўчына і рашуча вывела на паперы прозвішча Цюлькіна.— Калі вы так хочаце — атрымлівайце! Больш пытанняў няма?

— Дзякуй, дзякуй, дзякуй, вось і цудоўна, вось і хораша, што мы з вамі знайшлі агульную мову,— і Цюлькін памкнуўся на развітанне да дзяўчыны.

...Назаўтра быў з'езд салідная творчага Саюза, дэлегатам якога з'яўляўся (не выбралі б толькі Цюлькіна!) ён. Старшынствуючы папрасіў ушанаваць памяць тых, каго не стала за справаздачны перыяд, хвілінай маўчання. Калі назваў ён прозвішча Цюлькіна, а ў спісе яно было апошнім, па зале прапаўзла шумок — дэлегаты заварушыліся, пачалі шукаць вачамі Цюлькіна...

Цюлькін жа сядзеў чырвоны, бы памідор. Першы раз не туды запісаўся. Трэба ж так прамахнуцца.

Браты БАРОЎКІ

Абачлівы

— *Абачлівы чалавек наш Антось.*

— *Што ж ён зрабіў?*

— *Як жаніўся, дык выбіраў, каб цешча маладзейшая была.*

— *Навошта?*

— *Дзяцей гадаваць.*

Разбярэцца

— *Змані што-кольвек, Альжбета.*

— *Я ўжо, Марыся, пераблытала, дзе праўда ў мяне, дзе хлусня.*

— *Гавары па парадку, я разбяруся.*

Верыў у Бога

— *Верыў ты, дзед Язэп, у Бога, у царкву хадзіў?*

— *Даўно гэта было, Сцёпа. І верыў, і хадзіў, бо вельмі ўжо красуня пападдзя была.*

Сум

— *Штосьці ты нейкі сумны ходзіш. Захварэў?*

— *Не.*

— *Цешча прыехала?*

— *Не.*

— *У камандзіроўку не пусцілі?*

— *Не.*

— *Што ж тады здарылася?*

— *Дырэктара з работы знялі.*

— *Такой бяды — новы будзе.*

— *Ужо ёсць. Але гэты ў шахматы не гуляе.*

Крыўда дырэктара

Пакрытыкавалі дырэктара за нячулыя адносіны да людзей. Ён пакрыўдзіўся:

— *За каго вы мяне прымаеце? Каму я адмовіў? З кім не прывітаўся? З кім не выпіў?..*

Здатная да ўсяго

— *Я чуў, ты ажаніўся. Праўда?*

— *Праўда. А хто табе казаў?*

— *Я нядаўна сустрэў нашу агульную знаёмую. Памятаеш, Сімай звалі, твар у вяснушках?*

— *Памятаю. І што яна гаварыла?*

— *Здзіўлялася, як ты мог такую дзяўчыну падмануць. Словам, расхвальвала тваю жонку на ўсе лады — і разумная, і красуня, і працавітая, здатная да ўсяго.*

— *Дзівак, хто ж на сябе нагаворваць будзе?*

Запрашае

— *Што цвярозы мысліць, п'яны скажа.*

— *Пойдзем тады, браце, па чарцы якой "зробім".*

Не ўнаравіў

Панядзелак. Муж прыйшоў з работы, і жонка, зірнуўшы на яго, пляснула ў далоні:

— *Што ты надзьмуўся, любы, як жаба на карчы?*

— *З дырэктарам не паладзіў.*

— *З-за чаго?*

— *Як быццам ты не ведаеш! Учора ж на рыбалцы былі.*

— *Ты казаў, што дырэктар ні рыбінкі не злавіў. Трэба ўжо было сваім уловам падзяліцца.*

— *Я так і зрабіў, а дырэктару ад жонкі ўляцела.*

— *За што?*

— *Памылкова я яму селядзец падсунуў, які ты мне на абед давала.*

Хто з іх глухі

— *Куды шыбуеш?*

— *Не чую.*

— *Што нясеш?*

— *Не чую.*

— *Ці не зглушэў? Хворы?*

— *Не чую.*

— *А я хацеў з табой па кілішку зрабіць.*

— *А ў цябе грошы ёсць ?*

— *Не чую.*

Прыгожы кот

— *Прываблівы ў вас кот.*

— *Прыгожы. Мышы і тыя з ім гуляюць.*

Піла

— *Во, у мяне дык піла!*

— *Праўда?*

— *Кажу ж.*

— *Зайздрошчу, а маю, халера, дык цягаць трэба.*

Разлік

— *Нашто прадаваў сабаку, калі шкадаваў?*

— *Мой сабака не дурны, усё роўна дадому прыпрэцца.*

Са сходу

— *Навошта ты крытыкаваў начальства?*

— *Не разумею пытання.*

— *Я кажу, небяспечна сячы сук, на якім сядзіш.*

— *А я застрахаваны.*

— *Чым?*

— *Вышэйшым начальствам.*

— *Значыцца, як адсячэш, будзеш вісець?*

— *Не, сяду ў крэсла.*

Гэта добра!

— *Якія грошы, такі і тавар.*

— *Гэта добра! Я табе ў два разы танней заплачу.*

П'е з каўша

— *Зноў, Антосю, сеў на косю?*

— *Я ж пешшу, дзед Базыль.*

— *Ды не, цябе сівуха вязе, хоць ледзь паўзе.*

— *Што ў цябе ў галаве?*

— *Хто многа гарэлкі п'е, той многа не жыве.*

— *А ты сам, дзед, піў?*

— *Піў і п'ю.*

— *Чаму ж тады ўжо дзевяты дзесятак размяняў?*

— *Бо я — добрая душа, п'ю з каўша.*

— *Ого! Я кілішкамі і то — хворы, лічы.*

— *Часцей язык мачы.*

— *Дзе ж грошай на столькі браць?*

— *А ты пі тое, што кароўка дасць?*

Вясёлая хвілінка

* * *

У кабінет урача жанчына прыводзіць маладога чалавека і, саромеючыся, гаворыць:

— Гэта мой зяць. Я моцна яго ўдарыла патэльняй.

Доктар аглядвае хворага, потым пытае:

— Як жа вы маглі з такой сілай ударыць мужа вашай дачкі?

— Справа ў тым, што, калі я яго ўдарыла тры дні таму, ён яшчэ не быў мужам маёй дачкі!

* * *

У вядомага кампазітара спыталі:

— Якое пачуццё вы перажываеце, калі чуеце, што вам пры жыцці будзе пастаўлены помнік?

— Магу толькі сказаць, што я пачаў глядзець на галубоў зусім з іншага боку.

* * *

На сустрэчы са студэнтамі каледжа Марка Твэна спыталі:

— Ці можаце вы жыць і не пісаць?

— Натуральна, не магу. На якія ж грошы я тады буду жыць?

* * *

Вядомы беларускі пісьменнік Янка Маўр спыніўся ля дошкі аб'яў. Ён не змог разабраць ні радка, таму што забыў дома акуляры.

— Прашу вас, прачытайце, што тут напісана, — папрасіў ён незнаёмага мужчыну, які стаяў побач.

— Даруйце, — адказаў той, — але я гэткі ж пакрыўджаны лёсам, як і вы. Я таксама не ўмею чытаць.

* * *

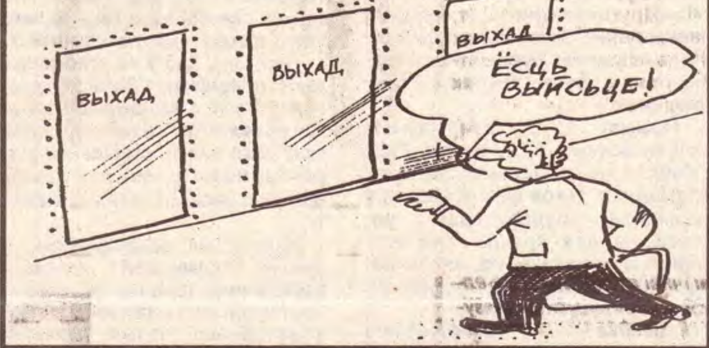
Акуліст пацыенту:

— Вам абавязкова неабходны акуляры!

— Як жа вы адразу можаце так гаварыць, нават не правяраючы зроку?

— Я гэта зразумеў, калі вы "зайшлі" да мяне праз акно.

Сабраў Мікола ФЕДЗЮКОВІЧ.

Малюнак В.САКОВІЧА.

ХАТНІ ЭКРАН

■ 24, чацвер

Беларускае тэлебачанне

8.00. Навіны.
8.10. Пяць хвілін на жарты.
8.15. Дайджэст.
◆8.25. "Маё каханне, мой смутак".
9.25. Канцэрт групы "Чай Ф".
◆10.25. "Комікі".
11.25. "Бімбат".
* 11.55. "Дыназаўрыкі".
◆12.30. "Джон Рос".
13.05. "Пасля 2000 года". Д/ф.
14.00. "Крок". "Карамболь". Група "Брава".
* 14.30. Мультфільм.
14.45. "Зорка з зоркаю гавораць".
15.50. "Абразы". Д/ф.
16.10. ТБ-школе. Насельніцтва Беларусі.
16.40. "Бімбат".
17.00. Навіны.
◆17.10. "Маё каханне, мой смутак".
18.10. Навіны (Гродна).
18.35. Навіны Бі-бі-сі.
19.10. Урокі беларускай мовы.
19.25. Сустрэчы ў Ашмянскай школе-інтэрнаце.
20.05. Кантакт.
20.10. Стоп-кадр.
20.30. Пяць хвілін на жарты.
20.35. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.40. Пад купалам Сусвету.
◆21.50. "Комікі".
22.50. "Крок". Задача з некалькімі невядомымі.
23.55. НіКа.
0.10. Дайджэст.
0.20. Рэха "Славянскага базара-94".

Канал "Астанкіна"

7.00. Раніца.
* 8.00. "Топа Джыджыа".
◆8.25. "Дзікая Роза".
9.00. Баскетбол. Чэмпіянат Еўропы сярод клубаў. Мужчыны. ЦСКА-"Панацінаікас" (Грэцыя).
◆14.00. "Гарачаў і іншыя".
14.25. Хроніка дзелавога жыцця.
14.30. Гульня па правілах.
14.45. Дазвольце прадставіцца.
* 15.00. Мульцітролія.
15.30. На балі ў Папялушкі.
16.00. Камп'ютэр-хол.
◆16.20. "Элен і рабяты".
16.50. Свет сёння.
17.00. ...Да 16 і старэйшым.
17.30. Чалавек і закон.
17.45. "XX стагоддзе".
18.00. Гадзіна пік.
◆18.30. "Дзікая Роза".
18.55. Праграма Э.Разанава.
19.40. Добрай ночы, малышы!
20.40. Масква-Крэмль.
21.00. Лато "Мільён".
21.30. "Альфрэд Шнітке і яго сябры". Д/ф.
◆22.20. "Міф пра Леаніда".
0.05. Прэс-экспрэс.

Канал "Расія"

7.30. Час дзелавых людзей.
8.00. Навіны Эй-бі-сі.
8.25. Кліп-антракт. М.Шуфуцінскі.
8.30. Паехалі.
8.40. Ваенны кур'ер.
8.55. Зусім сакрэтна.
◆9.45. "Санта-Барбара".
10.35. Тэлегазета.
10.40. Сялянскае пытанне.
11.10, 13.20. Дзелавая Расія.
14.00. Выратаванне 911.
15.20. Студыя "Рост".
15.50. Там-там навіны.
16.05. Свята кожны дзень.
16.15. "Гледзячы з Ніжняга".
16.55. Жывём і кахаем.
17.10. Будні.
17.50. У свеце аўта- і мотаспорту.
18.20. Пяць хвілін пра добрае жыццё.
18.25. Свая гульня.
19.25. Падрабязнасці.
◆19.35. "Санта-Барбара".
20.30. Праграма В.Вульфа.
21.05. На палітычным Алімпе.
22.25. Аўтаімгненне.
22.30. Спартыўная карусель.
22.35. "Высокая мода" ў Маскве.
22.45. Ціхі дом.
23.40. Зоркі гавораць.

Санкт-Пецярбург

12.00, 14.30, 18.30, 21.30. Інфарм ТБ.
* 12.10. "Таямнічы Ка..."
12.20, 14.45, 17.50, 19.25. Музычны момант.
12.25. "Нямецкая хваля".
13.00. Хуткая дапамога.
◆13.30. "Глушак".
14.00. Урок нямецкай мовы.
14.15. Фільм-канцэрт.
◆14.50. "Паданне пра зямлю сібірскую".
16.25. Чароўная лінія.
16.40. "Запомні, прынцэса". Спектакль.
* 17.00. "Капрызка".
17.20. Мы і банк.
17.55. "Гістарычны альманах".
18.50. Спорт, спорт, спорт...
19.10. Вялікі фестываль.
◆19.30. "Каўказская палонніца".
20.55. Тэлемагазін.
21.05. Тэлеслужба бяспекі.
21.15. Фільм-хвілінка.
21.45. Спартыўныя навіны.
22.00. Ваш стыль.
◆22.10. "Глушак".
22.40. "Парад парадаў".

НТБ

* 17.00. Мультфільм.
17.25. "Старонкі вайны. Уінстан Чэрчыль: уласная вайна".
18.00, 21.00. Сёння.
18.35. Такое спартыўнае жыццё.
19.15. "Джэк Рыд: знак гонару" (ЗША).
◆21.35. "Дакраніся і памры". 4-я серыя.
22.35. Часінка.
◆23.10. А.Сакураў. "Выратуй і захавай".

8-ы канал

* 18.00. "Алі Баба і сорак разбойнікаў".
18.55. "Ад Крымскага броду да Трыумвальных варотаў". Д/ф.
◆19.20. "Марэна Клара".
20.10. БАНТ: "Рэпартаж".
20.15. Да ведама.
◆20.40. "Шанцы".
21.30. Студыя "БМ": "Квадракола".
◆21.50. "Першая сустрэча, апошняя сустрэча".

■ 25, пятніца

Беларускае тэлебачанне

8.00. Навіны.
8.10. Пяць хвілін на жарты.
8.15. Дайджэст.
* 8.25. "Кошчын дом".
8.40. Аўта-парк.
9.00. ТБ-школе. "Насельніцтва Беларусі".
◆9.30. "Маё каханне, мой смутак".
10.30. Фільм-канцэрт.
◆10.50. "Комікі".
11.50. "Бімбат".
* 12.10. "Дыназаўрыкі".
◆12.45. "Джон Рос".
13.20. "Пасля 2000 года". Д/ф.
14.15. "Пап-ці TV".
15.00. "Партрэт у доўг".
15.25. "Неруш". Д/ф.
* 15.35. "Будзь маім сланом".
15.50. Закон і ты.
16.30. Шукаем ініцыятыўных.
17.00. Навіны.
17.10. Тэквандо ў Беларусі.
17.35. Агарод з вясны да восені.
18.10. Навіны (Магілёў).
18.25. Кантакт.
18.35. Навіны Бі-бі-сі.
19.10. Эканамікст.
19.50. Пяць хвілін на жарты.
19.55. У нас дома. Праграма для сям'і.
20.30. Калыханка.
21.00. Панарама.
◆21.40. "Комікі".
22.40. Пад купалам Сусвету.
22.55. НіКа.
◆23.10. "Расстанемся, пакуль добрыя".
0.20. Рэха "Славянскага базара-94".
0.50. Дайджэст.
1.00. Фестываль джаза.

Канал "Астанкіна"

7.00. Раніца.
8.00. Сарока.
◆8.25. "Дзікая Роза".
9.00. Агарод круглы год.
9.30. Іграе Смаленскі аркестр рускіх народных інструментаў.
◆14.00. "Гарачаў і іншыя".
14.25. Хроніка дзелавога жыцця.
14.30. Улада і рэформа.
14.45. Наш прагноз.
◆15.00. "Не пакідай".
16.25. Рок-урок.
16.50. Свет сёння.
17.00. Чалавек і закон.
17.30. Спявае Н.Салахава.
17.40, 20.30. Надвор'е.
17.45. "XX стагоддзе". Пеле.
18.00. Бамонд.
◆18.20. "Дзікая Роза".
18.50. Поле цудаў.
19.40. Добрай ночы, малышы!
20.40. Чалавек тыдня.
◆21.00. "Вуліцы Сан-Францыска".
22.05. "Погляд" з А.Любімавым.
23.05. Тэлешоу 50х50.
23.50. Прэс-экспрэс.

Канал "Расія"

7.30. Час дзелавых людзей.
8.00. Навіны Эй-бі-сі.
8.25. Паехалі.
8.35. Без рэтушы.
9.30. Музыка на дэсерт.
◆9.45. "Санта-Барбара".
10.35. Тэлегазета.
10.40. Сялянскае пытанне.
11.10, 13.20. Дзелавая Расія.
◆14.00. "Калі ігралі Баха", "Манька".
15.20. Студыя "Рост".
15.50. Там-там навіны.
16.05. Свята кожны дзень.
16.15. Новая лінія.
◆16.55. "Чорная дзірка".
18.40. Відэапаэзія З.Гіпіус.
18.50. Ніхто не забыты.
19.25. Падрабязнасці.
◆19.35. "Санта-Барбара".
20.30. Джэнтльмен-шоу.
21.05. "К-2" прадстаўляе.
22.20. Рака часу.
22.35. Аўтаімгненне.
22.30. Спартыўная карусель.
22.35. "Высокая мода" ў Маскве.
22.45. Зоркі гавораць.
◆22.50. "Бальвізер" (Германія).

Санкт-Пецярбург

12.00, 14.30, 18.30, 21.30. Інфарм ТБ.
12.10. Чароўная лінія.
12.25. "Нямецкая хваля".
12.50, 14.45, 17.50, 19.25. Музычны момант.
13.00. Хуткая дапамога.
◆13.30. "Глушак".
14.00. Музычны фільм.
◆14.50. "Каўказская палонніца".
16.10. "Такая далёкая блізкая мешчара". Д/ф.
16.20. Спявае Дзмітрый Гнацюк.
17.20. Па ўсёй Расіі.
17.30. Рознакаляровы сабака.
17.55. Храм.
18.50. Спорт, спорт, спорт...
19.10. Вялікі фестываль.
19.30. Фільм аб Феліні.
21.05. Тэлемагазін.
21.10. Тэлеслужба бяспекі.
* 21.20. Мультфільм для дарослых.
21.45. Спартыўныя навіны.
22.00. Ваш стыль.
◆22.10. "Глушак".
◆22.40. "Добрыя дзеці (ЗША).

НТБ

* 17.00. "Лабірынт".
* 17.25. "Старонкі вайны. Камікадзэ: смяротнае заданне" (ЗША).
18.00, 21.00. Сёння.
18.35. Футбольны клуб.
◆19.05. "Аповесць пра першае каханне".
◆21.35. "Авіяпошта". 1-я серыя (Францыя).
22.40. Часінка.
◆23.15. "Кайф" (ЗША).

8-ы канал

* 18.00. "Алі Баба і сорак разбойнікаў".
18.40. "Дорэміфасолька".
18.55. БАНТ: "Рэпартаж".
◆19.10. "Марэна Клара".
20.00. Гарадскі гадзіннік. Навіны.
20.20. "Я і мой сабака".
◆20.40. "Шанцы".
21.30. Студыя"БМ".
21.45. Час мясцовы.
◆22.20. "Двайнік".

Каб зэканоміць ваш час:
◆ мастацкія фільмы
* мультфільмы

БУДЗЕМ ЗДАРОВЫЯ

Чысціня — залог бяспекі

У Мінску склалася небяспечная сітуацыя ў сувязі з захворваннем каростай. Таму важна ведаць, як змагацца з гэтай бядой і якія прафілактычныя меры неабходна прымаць супраць яе.

Захворванне часта звязваюць з неахайнасцю і неўладкаваным бытам. Але гэта не заўсёды так. Заражэнне можа адбыцца і пры добрых бытавых умовах. Адной з прычын з'яўляецца тое, што большасць насельніцтва не ведае прыкмет хваробы і якім шляхам адбываецца заражэнне.

Кароста — заразнае паразітарнае захворванне скуры, узбуджальнікам якога з'яўляюцца караслівыя кляшчы.

Трапіўшы на скуру чалавека пасля апладнення, самцы гінуць, а самкі караслівага кляшча замацоўваюцца на паверхні эпідэрміса і пракладваюць так званыя караслівыя хады. Яны адкладваюць яйкі, з якіх утвараюцца лічынкі, а затым кляшчы. Цыкл развіцця караслівага кляшча ад яйка да дарослай асобіны складае ад 14 да 21 дня. Самка кляшча жыве каля двух месяцаў і за гэты час адкладвае да 30 яек і да моманту яе гібелі ўжо маецца вялікая колькасць новых пакаленняў паразітаў. Па-за скурай чалавека караслівыя кляшчы гінуць праз 3—5 дзён.

Заражэнне часта адбываецца ва ўмовах цеснага кантакту: у сямейным коле, а таксама паміж палавымі партнёрамі, але магчымы таксама і шлях заражэння праз пасцельную бялізну, якой карыстаўся хворы. Яна пэўны тэрмін захоўвае на сабе жывых кляшчоў і таму без тэмпературнай апрацоўкі ў пральні ёй нельга карыстацца. Такі шлях заражэння магчымы пры парушэнні санітарна-гігіенічных правіл у чыгуначных вагонах, гасцініцах.

Заражэнне можа адбыцца і праз прадметы, якімі карыстаўся хворы (ручнік, мачалку, адзенне, пальчаткі і інш.). Караслівы клешч перадаецца і праз пісьмовыя прылады, спартыўны інвентар, цацкі. Можна заразіцца ў лазнях, душавых, у якіх не выконваецца неабходны санітарны рэжым. Здараюцца выпадкі заражэння ад свойскіх жывёлін (сабакі, кошкі, каня, казы і інш.), а часам і ад дзікіх жывёлін (зайцы, лісы, ваўкі і інш.) і птушак.

Ад моманту заражэння да з'яўлення прыкмет захворвання пры заражэнні самкамі караслівага кляшча праходзіць некалькі гадзін, а пры заражэнні лічынкамі — каля двух тыдняў.

Асноўнымі праяўленнямі захворвання з'яўляюцца: моцны сверб, які ўзмацняецца вечарам і ноччу, караслівыя хады, вузельчыкі і пухірыстыя высыпанні, расчэсы.

Лакалізацыя каросты даволі тыповая і характарызуецца паражэннем кісці (асабліва міжпальцавых складак, на паверхні прамянёва-запясцевых і локцевых згібах, пярэдне-ўнутранай паверхні бёдраў, пярэдне-бакавых паверхняў груднoй клеткі, жывата, паясніцы, ягадзіц, а таксама малочных залоз у жанчын і палавых органаў у мужчын). У дарослых звычайна няма высыпання на твары, шыі, валасяной частцы галавы, паміж лапаткамі. У дзяцей паражаецца любы ўчастак скуры.

Псеўдакароста (атыповая форма) узнікае пры заражэнні караслівымі кляшчамі жывёлін і птушак. Інкубацыйны перыяд — некалькі гадзін. Кляшчы толькі кусаюць і выклікаюць моцны сверб, але не пранікаюць у скуру і не ўтвараюць хадоў. Высыпанні асіметрычныя, лакалізуюцца на адкрытых паверхнях цела, якія сутыкаліся з хворай жывёлінай, і ўяўляюць сабой плямы ярка-чырвонага колеру, вадыры, болькі, пакрытыя крывавымі коркамі. Ад чалавека чалавеку хвароба не перадаецца.

Часам узнікае паражэнне скуры ў чалавека пры ўкусе пузатым кляшчом ("збожжавая кароста"). Клешч трапляе на скуру пры кантактах са збожжам, радзей пылам, інфіцыраваныя кляшчы і выклікаюць пераважна на скуры тулава і шыі з'яўленне вялікіх вадыроў з пухірамі на іх паверхні. Характэрны моцны сверб. Лячэнне такое ж, як і пры звычайнай каросце.

Пры падазрэнні на захворванне неабходна звярнуцца ў скурна-венералагічны дыспансер. Калі лячэнне пачата своечасова, то каросту ўдаецца ліквідаваць на працягу некалькіх дзён.

На перыяд лячэння ў хворага павінны быць асобныя ложак, ручнік, мачалка. Асобы, якія былі ў кантакце з хворым, праходзяць агляд, а пры неабходнасці — прафілактычнае лячэнне

Рэчы і прадметы, якімі карыстаўся хворы, абавязкова абеззаражваюцца. Пасцельная бялізна кіпяціцца ў адна-двухпрацэнтным растворы соды. Верхняе адзенне, у тым ліку і кішэні, прагладжваюць з абодвух бакоў гарачым прасам. Паліто, плашчы, футра вывешваюць на адкрытае паветра на працягу 5 дзён. Мяккія дзіцячыя цацкі, абутак і іншыя рэчы змяшчаюць у асобны поліэтыленавы мяшок на 5—7 дзён.

У пакоі хворага штодзённа праводзіцца вільготная ўборка з прымяненнем адна-двухпрацэнтнага мыльна-содавага раствору (мыццё падлогі, праціранне мэблі). Прыборачны матэрыял дэзінфіцыруюць, рукі мыюць з мылам.

Заключная дэзінфекцыя пасля шпіталізацыі хворага праводзіцца работнікамі дэзстанцыі.

Каб не захварэць каростай, трэба захоўваць правілы асабістай гігіены (своечасовае мыццё, змена бялізны, індывідуальныя ручнікі і мачалкі).

Калі жадаеце мець дома ката ці шчаня, то яго неабходна паказаць ветэрынарнаму ўрачу. Дзецям нельга дазваляць гуляць з бадзяжнымі катамі і сабакамі.

Г.ГРЫШЭЛЬ,
урач гарадскога Цэнтра здароўя.

КУЛЬТУРНЫ АДПАЧЫНАК

Альтэрнатыўны тэатр

4 снежня

"Яго сны". Монаспектакль па кнізе "Тайнае жыццё Сальвадора Далі, напісанае ім самім".
Пастаноўка і сцэнічная кампазіцыя – Віталя Катавіцкага.
У ролі Сальвадора Далі — Сяргей Журавель.

28 лістапада.

"Клас–клуб–рэпрэзентум". Рок–абанемент у Альтэрнатыўным тэатры. Сябры з Расіі ў гасцях у "Крамы". У праграме "Бітмэйкерс" (Масква), "Ляпіс Трубяцкой" (Мінск). На заканчэнне вечарыны — лідэр беларускага рытм–энд–блюза "Крама".

Тэатр сатыры і гумару "Хрыстафор"

3 снежня

"Ад Чыжоўкі да Камароўкі".
Культурна-гумарыстычнае мерапрыемства. "Паводле неправераных даных, Мінск заснаваны ў 1067 годзе. З таго часу яму вельмі не шанцуе. З аднаго боку ён абмываецца Кальцавой дарогай, з другога – Свіслаччу, якая ўпадае ў парк ім.Горкага. Па ёй у свой час варагі сплаўляліся ў грэкі, грэкі – у варагі. Яўрэі – хто куды. У далёкім мінулым, калі верыць Я.Крыжаноўскаму, гэта быў цудоўны горад з фантанамі, вісячымі садамі і Генуэзскай крэпасцю... Між іншым, як Чыжоўка, так і Камароўка і тады ўжо былі самымі вядомымі раёнамі горада..." (з праграмы спектакля).
Вас чакае вясёлая гумарыстычная праграма, увесь вечар на сцэне Яўген Крыжаноўскі ("Нацыянальны здабытак Рэспублікі").

Палац мастацтваў

Выстаўка твораў Яўгена Жыліна (жывапіс, акварэль).
Выстаўка твораў Уладзіміра Маскоўскіх.

Дом палітасветы

Гастролі Санкт–Пецярбургскага тэатра для дзяцей "Бурзачыла".

3 і 4 снежня

"Казачныя прыгоды Макея". Музычная казка для дзяцей і іх бацькоў.

24 лістапада

"МАСКВА": "Цяжкая цэль" — 12.30, 16.10, 19.50. "Шалёныя сабакі"*** — 14.10, 17.50, 21.30. Інфармацыйна-пацяшальная праграма — 23.00.

"КАСТРЫЧНІК": "Глыбінная зорка" — 14.00, 17.30, 21.00. "Цяжкая цэль" — 15.50, 19.20. Музычна-пацяшальная праграма "Макс-шоу" — 21.30.

"АЎРОРА": "Паласаты рэйс" (д) — 14.30. "Скалалаз"** — 13.00, 15.00, 17.00, 19.00, 21.00. "У папа быў сабака"** — 12.30. "Радасці інтымнага жыцця"** — 16.30, 18.30, 20.30.

"БЯРЭСЦЕ": "Высокая кроў" — 12.00 (бяспл.). "Скалалаз"** — 14.00, 16.00, 18.00. "У папа быў сабака"** — 13.00. "Гарачыя галовы" — 11.30, 15.00, 17.00. "Завяшчанне "блакітнага" дзядзечкі"**** — 18.30. Інфармацыйна-пацяшальная праграма — 20.30.

"ВІЛЬНЮС": "Драпежнік-2"*** — 12.10, 15.40. "Самалёт ляціць у Расію" — 14.00. "Японская лэдзі Чатэрлей"**** — 18.30, 20.00, 21.30.

"ДРУЖБА": "Гарачыя галовы-2" — 15.00, 18.00. "Аднойчы ў Адэсе, ці Як пакінуць СССР" — 16.30. "Эмануэль"**** — 19.30, 21.30. Інфармацыйна-пацяшальная праграма — 20.30

"ПАРТЫЗАН": "Сын Ружовай пантэры"** — 14.00 (л), 17.10, 20.20, 22.00 (н). "Гарачыя галовы-2" — 15.40, 18.50.

"ПЕРАМОГА": "Рэмба-3"** — 11.00, 14.30, 18.00, 20.00. "У папа быў сабака"** — 13.00, 16.30.

"САЛЮТ": "Сын Ружовай пантэры"** — 13.40, 19.50. "Гарачыя галовы"*** — 15.10, 18.20, 21.20. "Камандо"**—12.00, 16.40.

"СУЧАСНІК": "Самаволка" — 14.20. "Рабыня сексу"**** — 16.00, 17.30, 19.00, 20.30.

"БЕЛАРУСЬ": "Адзін дома" — 12.50, 16.20, 18.10, 20.00. "Гарачыя галовы-2" — 14.20, 17.20, 19.00. "Д'ябалава карусель" — 16.00. "Жандар і жандарметкі" — 14.40.

"КІЕЎ": "У напрамку сонца" — 15.30. "Быць закаханым" — 17.00. "Эмануэль-6"**** — 18.30, 20.00.

"КАМСАМОЛЕЦ": "Роня, дачка разбойніка" (д) — 10.30. "Нулявы допуск" — 12.00, 18.30. "Гарачыя галовы" — 14.00, 16.00, 20.20. "Чырвоная гарачыня"*** — 11.00, 15.00. "Зліццё двух месяцаў-2"*** — 13.00, 17.00, 20.00. Зала індыйскага фільма: "Калі б" (2 с.) — 17.40.

"МІР": "Паўзком ад гангстэраў" — 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00. "Мужчынская работа" — 15.00, 19.00, 20.50. "Вулічны паляўнічы"*** — 13.00, 17.00. Відэазала: "Адкрыты чэк" — 14.30, 16.30, 18.30.

"ПІЯНЕР": Зборнік часопісаў "Ералаш" (д) — 10.00. "За пяць хвілін да кахання" д/ф — 13.00. "Месяц-44" (д) — 15.00. "Голая праўда" — 11.20, 17.00. "Цёмныя алеі"*** — 18.40, 20.10.

"РАКЕТА": "Цёмныя алеі"*** — 16.00. "Эмануэль-5"**** — 17.40, 19.20, 21.00. Відэапаказ: "Адступнік" — 16.50. "Свабоднае падзенне" — 19.00.

"РАДЗІМА": "Вельмі прыгожыя, каб жыць"*** — 13.00, 20.00. "Маленькі гігант вялікага сексу" — 14.40, 18.20. "Скарбы Монтэ-Крыста" (2 с.) — 16.00. Відэазала: "Няўлоўныя мсціўцы" — 16.00. "Кроў і пясок" — 18.00. "Навічок сезона" — 20.00. Відэабар працуе з 16 да 23.00.

"ЗМЕНА": "Палёт навігатара" (д), "Небяспечныя дробязі" д/ф — 12.00. "Ноч выючага звера"** — 15.30, 19.00. "Начная пагоня"*** — 13.40, 17.10.

"ЦЭНТРАЛЬНЫ": "Паўзком ад гангстэраў" — 11.30, 14.40, 17.50, 21.00. "Круты палюбоўнік"*** — 13.10, 16.20, 19.30.

"ЭЛЕКТРОН": "Усепаглынальная страсць"*** — 13.20, 16.40, 20.00. "У напрамку сонца" — 11.40, 15.00, 18.20, 21.40. "Прывід оперы"** — 14.20, 17.20, 20.30. "Парыжскія свавольніцы"*** — 13.00, 16.00, 19.00.

"ЗНАМЯ": "Шчаслівых Каляд у Парыжы!"*** — 16.30. "Матылёк" ("Гвендалін")** — 18.00, 20.00.

"УДАРНІК": "Хон Гіль Дон" (д) — 14.00. "Кашмар на вуліцы Вязаў-3"*** — 17.10. "Няма куды больш бегчы" — 15.30. "Заручаныя страхам" — 19.00.

ДОМ ВЕТЭРАНА: Прэзентацыя юбілейнага нумара часопіса "На экранах Беларусі". "Зефір у шакаладзе" — 19.00. (КТІ "Сустрэчы "На ростанях").

(д) — дзіцячы сеанс;
** — дзеці да 16 гадоў дапускаюцца ў суправаджэнні бацькоў;
*** — дзеці да 16 гадоў не дапускаюцца;
**** — дарослым з 18 гадоў;
(л) — ільготны сеанс (скідка на 50 працэнтаў ад кошту білета).

Дзяжурны рэдактар Вера ШЧЭЦІНА.

Стыльрэдактар Валянціна СКАРЫНКІНА.

Заснавальнікі: ЦК СМБ, калектыў рэдакцыі газеты "Чырвоная змена".
Выдавец: газетна-выдавецкае закрытае акцыянернае таварыства "Маладняк",
220013 г. Мінск, вул. Б. Хмяльніцкага, 10-а.
Газета ўзнагароджана ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга. Набрана і зверстана ў наборна-выдавецкім бюро "ЧЗ".
Друкарня выдавецтва "Беларускі Дом друку", 220013, г.Мінск, пр. Ф. Скарыны, 79.
Выходзіць у аўторак, чацвер і суботу.

Аўтары надрукаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор і дакладнасць прыведзеных фактаў. Рэдакцыя можа друкаваць артыкулы ў парадку абмеркавання, не падзяляючы пункту гледжання аўтара.

Час падпісання ў друк:
па графіку – 19.20, падпісана – 19.20.
М. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
П. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
Індэкс 63129. Зак. 126.
Тыраж у лістападзе 49 695,
па суботах-50 695.

АДРАС РЭДАКЦЫІ:
220013 г.МІНСК, вул. Б. Хмяльніцкага, 10-а.
ТЭЛЕФОНЫ: прыёмная – 68-26-27; намеснікі галоўнага рэдактара – 32-12-82, 68-29-45; сакратарыям – 68-29-28; аддзел палітыкі – 68-25-55; аддзел эканомікі і сацыяльных праблем – 68-28-52; аддзел культуры і гістарычнай спадчыны – 68-29-56; аддзел маральна-этычнага выхавання – 68-25-93; аддзел пісьмаў і вывучэння грамадскай думкі – 68-28-32; аддзел студэнцкай і школьнай моладзі – 68-25-93; аддзел інфармацыі, аглядальнікі – 68-29-26; аддзел ілюстрацыі – 68-27-74, 68-25-41; ул. кар. па Віцебскай вобл. – (02132) 2-36-37.
РЭКЛАМНАЯ СЛУЖБА – тэл.68-27-21, 68-29-45. Факс: 32-21-03.

Галоўны рэдактар Уладзімір БЕЛЬСКІ